

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi matkustaja-
aluksen henkilöluetteloista**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki matkustaja-aluksen henkilöluetteloista.

Esityksellä saatettaisiin matkustaja-aluksen henkilöluetteloita koskevat säännökset perustuslaissa edellytetyllä tavalla lain tasolle. Samalla pantaisiin lain tasolla täytäntöön Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien rekisteröintiä koskeva direktiivi. Direktiivi on pantu aikaisemmin täytäntöön matkustaja-aluksen henkilöluetteloista annetulla valtioneuvoston asetuksella, joka ehdotetaan kumottavaksi.

Lakiehdotuksessa on otettu huomioon henkilötietolaissa henkilörekisterilainsäädännölle asetetut vaatimukset. Lakiehdotus sisältää säännökset matkustaja-aluksella olevien luetteloinnista sekä henkilöluetteloon kirjattavista tiedoista ja niiden ilmoittamisesta yhtiön

henkilöluettelointijärjestelmään. Laissa säädettäisiin yhtiön henkilöluettelointijärjestelmän perustamisesta ja sille asetettavista toimintavaatimuksista. Laissa olisi myös säännökset henkilöluetteloihin merkittyjen tietojen käyttötarkoituksesta, tietojen luovuttamisesta laissa nimetyille viranomaisille ja henkilötietojen säilyttämisaikasta. Lisäksi lakiin sisällytettäisiin seuraamuksia ja oikeusturvaa koskevat säännökset.

Matkustaja-aluksen henkilöluetteloihin sisältyvien henkilötietojen käsittelyssä sovellettaisiin täydentävästi henkilötietolakia, jos ehdotetussa laissa ei toisin säädetä.

Yhtiöiden nykyisille henkilöluettelointijärjestelmille olisi haettava ehdotetun lain mukainen hyväksyntä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Laivaväen luettelointi.....	3
Henkilötietojen luettelointi lastialuksilla.....	4
Henkilötietojen luettelointi risteilyaluksilla.....	4
Viranomaisten oikeus saada henkilötietoja alusten matkustajista.....	5
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	6
2.3 Nykytilan arviointi.....	6
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3.1 Tavoitteet.....	7
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	8
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	9
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	10
4.3 Ympäristövaikutukset.....	10
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	10
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	10
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	11
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	11
1 luku. Yleiset säännökset	11
2 luku Henkilöiden luettelointi ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta	16
3 luku Henkilöluetteloitijärjestelmä	21
4 luku Tietojen luovuttaminen ja säilyttämisaika	22
7 luku. Voimaantulo	27
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	27
3 VOIMAANTULO.....	27
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	27
LAKIEHDOTUS.....	29
matkustaja-aluksen henkilöluetteloista.....	29

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Matkustaja-aluksilla matkustavien henkilöiden järjestelmällistä luettelointia koskevat vaatimukset perustuvat 1980-luvulla ja 1990-luvulla tapahtuneista vakavista merionnettomuuksista saatuihin kokemuksiin. Erityisesti matkustaja-alus Estonian onnettomuuden jälkeen Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä, jäljempänä IMO, ja Euroopan unionissa ryhdyttiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena oli saattaa matkustaja-aluksilla matkustavien henkilöiden ja aluksilla työskentelevän laivaväen luettelointi mahdollisimman laajasti pakolliseksi.

Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyä kansainvälistä yleissopimusta (SopS 11/1981), jäljempänä SOLAS-yleissopimus, muutettiin siten, että kansainvälisillä matkoilla liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevat henkilöt oli laskettava heinäkuun alusta 1997 lukien ja eräät matkustajia koskevat tiedot rekisteröitävä vuoden 1999 alusta lukien.

Euroopan unionin neuvosto antoi kesäkuussa 1998 direktiivin yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä 98/41/EY, jäljempänä henkilöluettelodirektiivi. Direktiivin mukaan sen noudattamisen edellyttämä lainsäädäntö tuli saattaa voimaan vuoden 1999 alusta lukien ja henkilötietojen rekisteröintiä koskevaa artiklaa tuli soveltaa viimeistään vuoden 2000 alusta lukien.

Suomessa matkustaja-aluksella olevien matkustajien luetteloinnista säädettiin jo vuonna 1996, jolloin merilain (674/1994) 1 luvun 8 §:n nojalla annettiin asetus matkustajien luetteloinnista matkustaja-aluksella (65/1996). Asetus kumottiin vuonna 2000, jolloin henkilöluettelodirektiivi pantiin Suo-

messa täytäntöön valtioneuvoston asetuksella.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Valtioneuvoston asetus matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (824/2000), jäljempänä henkilöluetteloasetus, tuli voimaan 1 päivänä marraskuuta 2000. Asetuksella pantiin täytäntöön henkilöluettelodirektiivi. Asetuksen määritelmiä koskevaa 2 §:ää muutettiin 1 päivänä heinäkuuta 2004 voimaantulleella valtioneuvoston asetuksella (531/2004), jolla pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/84/EY meriturvallisuutta ja alusten aiheuttaman pilaantumisen ehkäisemistä koskevien direktiivien muuttamisesta.

Henkilöluetteloasetuksen soveltamisessa ei ole ilmennyt mainittavia ongelmia. Perustuslain säännökset huomioon ottaen ei kuitenkaan ole asianmukaista, että yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista, yksityisyyden suojasta sekä viranomaisten toimivaltuuksista ja seuraamuksista säädetään asetuksen tasolla. Eriäviä käsityksiä on esitetty siitä, voitaisiinko matkustaja-aluksella edellyttää kerättäväksi tarkkoja syntymäaikatietoja ja minkälaisia tietoja matkustaja-aluksella olevista henkilöistä tulisi kerätä lyhyillä kotimaanmatkoilla ja lyhyillä ulkomaanmatkoilla.

Laivaväen luettelointi

Suomalaisessa aluksessa työskentelevien henkilöiden luetteloinnista säädetään laivaväen luetteloinnista annetussa laissa (1360/2006). Lailla kumottiin merimieskatsemuslaki (1005/1986), jonka 7 §:ssä säädettiin suomalaisessa aluksessa pidettävästä

miehistöluettelosta, johon tuli merkitä aluksessa kulloinkin merimiestoimessa olevat henkilöt. Miehistöluettelon pitämisestä suomalaisessa aluksessa oli säännös myös merimieskatselmuslakia edeltävässä merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloinnista annetussa laissa (258/1937).

Laivaväen luetteloinnista annetun lain 4 §:n mukaan aluksen päällikön on huolehdittava siitä, että aluksella on laivaväkiluettelo sen selvittämiseksi, keitä aluksella on kulloinkin työssä ja minkälaisiin tehtäviin heidät on palkattu. Laivanisännän on toimitettava aluksen päällikölle laivanisännän lukuun työskentelevien työ sopimukset ja määräyskirjat sekä selvitys muiden aluksella työskentelevien tehtävistä ja työskentelyajoista. Laivaväkiluettelon pitämisen peruste on siten lähinnä työoikeudellinen.

Laivaväen luetteloinnista annetun lain 5 §:n mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto pitää laivaväen palvelussuhteita koskevien tietojen luotettavaa rekisteröintiä varten merimiesluettelo suomalaisessa aluksessa työskentelevien henkilöiden merimiestoimista.

Suomalaisella matkustaja-aluksella työskentelevien henkilöiden luettelointiin sovelletaan laivaväen luetteloinnista annettua lakia siitä riippumatta, pidetäänkö aluksella mahdollisesti nyt ehdotetun lain mukaista henkilöluettelo.

Henkilötietojen luettelointi lastialuksilla

Tullihallitus on tullilain (1466/1994) 4 §:n 2 momentin nojalla antanut 9 päivänä syyskuuta 2003 voimaan tulleen määräyksen kaupallisen ulkomaanalusliikenteen ilmoitusmenettelystä ja uusien IMO:n FAL-lomakkeiden käyttöönotosta. Määräyksellä on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/6/EY yhteisön jäsenvaltioiden satamiin saapuvia ja/tai satamista lähteviä aluksia koskevista ilmoitusmuodollisuuksista. Direktiivi edellyttää yhteisön jäsenvaltioilta yhtenäisten lomakkeiden käyttöä ilmoitettaessa muun muassa aluksen miehistöluettelo sekä enintään 12 matkustajalle rekisteröityjen alusten matkustajaluettelo koskevia tietoja. Direktiivin mukaan ilmoitukset tehdään kansainvälisen meriliikenteen helpottamista koskevan yleissopimuksen (Sops

27/1967) mukaisilla FAL-lomakkeilla, jotka ovat ilmoitusmuodollisuuksia helpottavia, standardisoituja vakiolomakkeita.

Tullihallituksen määräyksen mukaan lastialuksissa, jotka kuljettavat enintään 12 matkustajaa, matkustajat ja laivaväki luetteloidaan IMO:n FAL-lomakkeiden mukaisesti. Määräys sisältää säännökset ilmoitusmenettelyssä käytettävästä IMO-miehistöluettelosta ja enintään 12 matkustajalle rekisteröityjen alusten IMO-matkustajaluettelosta.

IMO-miehistöluetteloon kerätään tiedot aluksesta ja sen miehistöön kuuluvien sukunimi, etunimi, toimesta tai pätevyydestä, kansalaisuudesta, syntymäajasta ja -paikasta sekä henkilöllisyystodistuksen lajista ja numerosta (merimiespassista).

IMO-matkustajaluetteloon kerätään tiedot aluksesta ja sillä olevien matkustajien sukunimi, etunimi, kansalaisuus, syntymäajasta ja -paikasta sekä laivaantulosatamasta ja laivasta poistumissatamasta.

Direktiivin 2002/6/EY ja ehdotetun lain säännökset eivät ole ristiriidassa keskenään. IMO:n FAL-lomakkeiden mukaisia henkilöluetteloja pidetään enintään 12 matkustajalle rekisteröidyillä lastialuksilla, joten kyseessä on matkustaja-aluksen henkilöluetteloihin nähden rinnakkainen järjestelmä, jossa kerätään yksityiskohtaisempia tietoja aluksen miehistöstä ja matkustajista.

Henkilötietojen luettelointi risteilyaluksilla

Henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 562/2006, jäljempänä EU:n rajanylitysasetus, säädetään risteilyalusten miehistön ja matkustajien nimiluetteloissa olevista tiedoista siten, että niissä on oltava asetuksen VI liitteen kohdan 3.2.4 mukaan henkilön etu- ja sukunimi, syntymäaika, kansalaisuus sekä matkustusasiakirjan numero ja tyyppi ja tarvittaessa viisumin numero. Nimiluettelo edellytetään kohdasta 3.2 tarkemmin ilmenevällä tavalla risteilyaluksilta, kun niiden reitti ulottuu Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ulkopuolisiin kolmansiin maihin. Risteilyaluksella tarkoitetaan asetuksen 2 artiklan 16 kohdan mukaan alusta, joka kulkee tiettyä

reittiä etukäteen laaditun ohjelman mukaisesti eri satamissa tehtävine turistikäynteineen, ja joka ei tavallisesti ota matkustajia matkan varrelta eikä salli matkustajien jäädä matkan varrelle.

EU:n rajanylitysasetusta sovelletaan rajavalvonnassa, kun kysymys on Euroopan yhteisön ulkopuolelta tulevasta risteilyaluksesta. Suomessa rajanylitysasetusta sovelletaan lähinnä Venäjältä tulevaan ja sinne menevään risteilyalusliikenteeseen. Rajanylitysasetusta sovelletaan esimerkiksi myös suomalaisiin aluksiin kolmansien maiden välisessä liikenteessä, kun osa risteilyaluksen käyntisatamista on Euroopan yhteisön ulkopuolella, kuten esimerkiksi Välimerellä.

EU:n rajanylitysasetusta sovelletaan ehdotetun lain kanssa rinnakkain. Sekä henkilöluettelodirektiiviin perustuvat henkilöluetteleita koskevat kansalliset säännökset että EU:n rajanylitysasetus sitovat Suomea Euroopan yhteisön jäsenvaltiona. Vaikka molempien säädösten mukaan matkustajialuksilla pidetään henkilöluetteleita, EU:n rajanylitysasetuksella pyritään rajavalvonnallisiin tavoitteisiin kun taas henkilöluettelodirektiiviin perustuvien säännösten tavoitteena on parantaa aluksella olevien henkilöiden turvallisuutta ja tehostaa etsintä- ja pelastustoimintaa sekä mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjä.

Viranomaisten oikeus saada henkilötietoja alusten matkustajista

Ulkomaalais-, rajavartio-, tulli- ja poliisiviranomaisilla on laajat valtuudet lakimääräisten virkatehtäviensä hoitamiseksi saada tietoja myös aluksen matkustajista kerätyistä luetteleista. Mainituilla viranomaisilla on valtuudet hankkia matkustajien henkilötiedot myös muuten, mutta alusten matkustajaluettelot tarvittaessa nopeuttavat ja helpottavat tiedon hankintaa. Ulkomaalais- ja rajavartiolaitoviranomaisten tiedonsaantioikeudet aluksilta on yksilöity ainoastaan asianomaisia hallinnonaloja säätelevissä erityislaeissa. Siten ehdotettu laki matkustaja-aluksen henkilöluetteleista kuten nykyinen henkilöluetteleasetukseen ei voi olla perusteena henkilötietojen luovuttamiseen. Erotuksena viranomaisten toimintaa sääteleviin lakeihin mat-

kustaja-aluksen henkilöluettelotiedot ovat yhtiöiden pitämiä henkilörekistereitä, joiden tietoja voidaan ehdotetun lain perusteella käyttää ainoastaan etsintä- ja pelastustoimintaa sekä onnettomuuden jälkiselvittelyjä varten.

Ulkomaalaislain (301/2004) 174 §:ssä säädetään ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuudesta. Sen mukaan ajoneuvon kuljettaja, aluksen tai ilma-aluksen päällikkö sekä muussa liikennevälineessä oleva liikenteenharjoittajan edustaja on velvollinen valvomaan, ettei kukaan, jolla ei ole siihen oikeutta, pääse maahan ilman rajatarkastusviranomaisen suostumusta. Aluksen päällikön on annettava rajatarkastusviranomaiselle ennakkoon tieto aluksessa havaitusta salamatkustajasta. Ulkomaalaislain 174 §:ssä viitataan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 19 §:ään.

Rajavartiolaiton (578/2005) 36 §:ssä säädetään viranomaisen oikeudesta saada henkilötietoja käyttöönsä. Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19 §:ssä. Aluksen tai ilma-aluksen päällikön sekä junan tai muun liikennevälineen omistajan tai haltijan taikka tämän edustajan on annettava maahan- tai maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle matkustaja- ja miehistöluettelotaikka muutoin tiedot liikennevälineen henkilökunnasta, matkustajista ja muista liikennevälineessä olevista henkilöistä. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Matkustaja- ja miehistöluettelosta tulee käydä ilmi jokaisen siihen merkityn henkilön suku- ja etunimi, syntymäaika, sukupuoli ja kansalaisuus sekä liikennevälineen kansallisuus- ja rekisteritieto sekä saapumis- ja lähtöpaikka.

Poliisilain (493/1995) 36 §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Poliisilla on oikeus saada päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätöön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada poliisilain 37

§:ssä tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Ehdotus ei rajoita poliisiviranomaiselle muualla laissa säädettyä oikeutta saada henkilötietoja aluksen matkustajista.

Tullilain (1466/1994) 28 §:ssä säädetään tulliviranomaisen oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä. Tulliviranomaisella on sen estämättä, mitä tietojen salassa pitämisestä säädetään, oikeus saada tullilaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja yhteisöiltä ja yhtymiltä siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, myös teknisen käyttöyhteyden avulla, tullirikosten ehkäisyä ja tutkintaa varten matkustajaa ja kuluneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä sekä verohallinnon ja ajoneuvohallinnon rekistereistä myös verotusta ja perintää varten.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

SOLAS-yleissopimuksen III/27 sääntöön on sisällytetty kaikkia SOLAS-yleissopimuksen sopimuspuolia sitovat määräykset matkustaja-aluksella olevista henkilöistä kerättävistä tiedoista. SOLAS-yleissopimuksen määräyksiä ryhdyttiin soveltamaan jo vuoden 1997 heinäkuun alusta lukien. Kaikkien matkustaja-aluksella olevien henkilöiden määrä on laskettava ennen aluksen lähtöä satamasta. Erityisen huolenpidon tarpeessa olevista henkilöistä ja erityisesti avuntarpeessa hätätilanteessa olevista henkilöistä on kerättävä tietoja heidän oman ilmoituksensa mukaan, ja nämä tiedot on talletettava ja välitettävä aluksen päällikölle ennen aluksen lähtöä. Vuoden 1999 alusta lähtien matkustaja-aluksella olevista henkilöistä on pitänyt luetteloida etsintä- ja pelastustoiminnan tarpeisiin henkilön nimi, sukupuoli ja ikäryhmä (aikuinen, lapsi, sylilapsi). Kaikkia näitä tietoja on säilytettävä maissa niin, että ne tarvittaessa ovat heti valmiina etsintä- ja pelastustoiminnan käyttöön. Eri maiden hallinnot voivat myöntää vapautuksia nimen, sukupuolen ja ikäryhmän luettelointia koskevista vaatimuksista, jos aikataulun mukaisesti liikenteessä on käytännössä mahdotonta hankkia kyseisiä tietoja.

Euroopan yhteisön jäsenvaltiot ovat panneet täytäntöön henkilöluettelodirektiivin. Vastaavia ja osin laajempia henkilötietoja kuin direktiivissä mainitut tiedot edellytetään kirjattavaksi matkustaja-aluksilla myös Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ulkopuolella, kuten esimerkiksi Itämeren alueella Venäjällä. Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välillä henkilöluettelodirektiivin täytäntöönpanossa on kuitenkin eroavuuksia. Henkilöluettelodirektiiviä on pääosiltaan sovellettu vuoden 1999 alusta lähtien ja henkilötietojen rekisteröintiä koskevilta osin vuoden 2000 alusta lähtien.

Ruotsissa matkustaja-alusten henkilölueteloita koskeva lainsäädäntö on pääsääntöisesti vastaavansisältöistä kuin Suomessa. Sääntely perustuu normiin Sjöfartsverkets föreskrifter om registrering av ombordvarande på passagerarfartyg (SJÖFS 1999:15). Ruotsissa kirjataan henkilöluettelodirektiivin vaatimuksista poiketen Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välisellä matkalla henkilön kansalaisuus, mutta henkilön ikää koskevan tiedon kirjaamisessa noudatetaan henkilöluettelodirektiivissä annettuja vaihtoehtoja. Ruotsin ja Tanskan välisessä liikenteessä Juutinraumasessa lasketaan ainoastaan matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärä, koska matkan pituus on vähemmän kuin 20 meripeninkulmaa lähtöpaikasta.

Virossa edellytetään virolaisilta aluksilta henkilön kansalaisuuden ja henkilön syntymäajan kirjaamista. Syntymäajalla tarkoitetaan joko tarkkaa syntymäaikaa tai vaihtoehtoisesti syntymävuotta.

Saksassa edellytetään henkilöluettelodirektiivin vähimmäisvaatimusten täyttämistä, joten jäsenvaltioiden välisellä matkalla aluksella olevien henkilöiden tarkkaa syntymäaika-tietoa ei edellytetä.

2.3 Nykytilan arviointi

Henkilöluettelodirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön vuonna 2000 merilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla annetulla henkilölueteloasetuksella. Merilain valtuudet eivät kuitenkaan täytä perustuslaissa edellytetyllä tavalla täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Eduskunta hyväksyi vuonna

2004 lausuman (EV 79/2004 vp), jossa eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimiin saattaakseen matkustajaluetteloita koskevan sääntelyn vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Lausuma liittyy SOLAS-yleissopimuksen liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (ns. turvatoimilaki, HE 59/2004 vp) hyväksymiseen eduskunnassa.

Tiedossa ei ole, että Euroopan yhteisössä oltaisiin muuttamassa henkilöluettelodirektiiviä, joten henkilöluetteloasetuksen säännösten sisällön uudistamiseen ei ole välttämätöntä tarvetta.

Tietosuojavaltuutettu on viime vuosina antanut useita kannanottoja matkustajien henkilötietojen keräämiseen liittyvistä kysymyksistä. Kannanotoissaan tietosuojavaltuutettu on todennut, että henkilöluettelodirektiivin säännöksiin perustuvan henkilöluetteloasetuksen mukaan ei ole mahdollista vaatia tarkan syntymäajan kirjaamista, vaikka se muun lainsäädännön mukaan saattaisikin olla mahdollista. Henkilöluetteloasetuksen mukaan henkilöluetteloon voidaan kirjata ainoastaan ikäryhmä, johon henkilö kuuluu tai henkilön ikä tai syntymävuosi. Tietosuojavaltuutettu on kannanotoissaan myös pitänyt tavoiteltavana henkilöluetteloita koskevan asetuksen saamista laintasoisiksi säädökseksi.

Laivaväen luettelointia ja lastialusten miehistön ja matkustajien luettelointia koskevien säännösten soveltamisessa ei ole havaittu ongelmia. Myöskään tullia, poliisia tai rajavartiolaitosta koskevassa alusten henkilöluetteloihin liittyvän sääntelyn toimivuudessa ei ole tullut esille ongelmia.

Alusten henkilöluetteloita koskevan lainsäädännön kokonaisuuden kannalta on otettava huomioon EU:n rajanylitysasetuksen vaikutukset. Rajanylitysasetuksen vaatimukset ovat ehdotetun lain vaatimuksia tiukemmat Schengen-alueen ulkopuolelle suuntautuvan liikenteen matkustajatietojen kirjaamisen osalta. Lähtökohtaisesti kansallisessa lainsäädännössä ei voida säätää niistä asioista kuin jo on säädetty EU:n asetuksella. Niinpä Euroopan yhteisön ulkopuolelta tulevan aluksen matkustajaluetteloihin sovelletaan vaatimusta tarkkojen henkilötietojen kirjaamisesta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on matkustajaluoksen henkilöluetteloja koskevien nykyisten säännösten saattaminen eduskunnan lausuman (EV 79/2004 vp) ja tietosuojavaltuutetun 8 päivänä marraskuuta 2002 ja 16 päivänä kesäkuuta 2004 antamien kannanottojen mukaisesti perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle. Tavoitteena on myös poistaa henkilöiden syntymäaikatietojen kirjaamiskäytännön ja lainsäädännön välinen ristiriita, johon tietosuojavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota.

Esityksen tavoitteena on, että matkustajaluoksen henkilöluetteloita koskevasta lainsäädännöstä tulee perustuslain ja henkilötietolain vaatimukset täyttävä ja lakiteknisesti asianmukainen. Ehdotetussa laissa säädettäisiin perustuslaillisen yksityisyyden suojan turvaamiseksi henkilötietojen luetteloinnin tavoitteesta, henkilöluettelojen tietosisällöstä ja sallituista käyttötarkoituksista sekä tietojen luovuttamisesta ja tietojen säilyttämisestä.

Esityksen lähtökohtana on sisällyttää nykyisen henkilöluetteloasetuksen mukainen sääntely pääosin ehdotettuun lakiin. Kansallisina uusina ratkaisuuina ehdotettuun lakiin sisällytettäisiin henkilön kansalaisuuden kirjaaminen ja tarkan syntymäajan kirjaaminen eräänä vaihtoehtona henkilön ikää koskevan tiedon kirjaamiselle. Henkilötietojen säilyttämistä aluksella koskevia säännöksiä selkeytettäisiin ja lakiin sisällytettäisiin säännös henkilötietojen ilmoittamisesta aluksen päällikölle yli 40 meripeninkulman pituisilla matkoilla.

Esityksen tavoitteena on myös täsmentää henkilöluettelodirektiivin täytäntöönpanoa sisällyttämällä ehdotettuun lakiin säännökset muun muassa seuraamusjärjestelmästä.

IMO:n ja Euroopan yhteisön päätöksiin perustuva yhtiöitä velvoittava alusten henkilörekisterilainsäädäntö ja rajanylitysten viranomaisvalvonta tulee edelleenkin pysyttää eri säännöksissä, koska näitä säännöksiä sovelletaan eri tilanteissa ja niillä on erilaiset tarkoitukset.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Keskeisinä toteuttamisvaihtoehtoina ovat olleet, pitäydytäänkö ehdotetussa laissa vain henkilöluettelodirektiivin vaatimuksissa vai sisällytetäänkö lakiin myös kansallisia ratkaisuja. Kansalliset ratkaisut ovat henkilöluettelodirektiivin mukaan mahdollisia direktiivin asettamissa puitteissa, mikä on havaittavissa sekä direktiivin perusteluista, direktiivin sisällöstä että Euroopan yhteisön eri jäsenvaltioiden kuten Ruotsin ja Viron omaksumista erilaisista ratkaisuista henkilöluettelodirektiivin täytäntöönpanossa.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi henkilöluettelodirektiivin mukaisten vaatimusten lisäksi direktiivin mahdollistamia kansallisia ratkaisuja, kuten vapautukset luettelointi- ja ilmoittamisvaatimuksista aluksen liikennöidessä yksinomaan Suomen sisävesialueella tai säännöllisessä liikenteessä Suomen suojaisilla merialueilla alle tunnin kestäville matkoilla. Myös nykyiseen henkilöluettelasetukseen sisältyy vastaavia kansallisia ratkaisuja.

Lisäksi lakiin sisällytettäisiin henkilöluettelodirektiivin vähimmäisvaatimukset ylittäviä kansallisia ratkaisuja, kuten henkilön kansalaisuuden kirjaaminen, tarkan syntymäajan kirjaaminen eräänä vaihtoehtona henkilön ikää koskevan tiedon kirjaamiselle sekä henkilötietojen ilmoittaminen myös aluksen päällikölle yli 40 meripeninkulman pituisilla matkoilla.

Lakiehdotuksen mukaan henkilöluetteloon kirjattaisiin henkilön ikää osoittavana tietona vaihtoehtoisesti ikäryhmä, johon henkilö kuuluu (aikuinen, lapsi tai sylilapsi) tai henkilön ikä tai syntymävuosi taikka tarkka syntymäaika. Tarkan syntymäajan kirjaaminen henkilöluetteloon ei olisi pakollista.

Onnettomuustilanteissa tieto pelastettavien tarkasta syntymäajasta edesauttaisi onnettomuuden jälkiselvittelyjä vähentämällä onnettomuuteen osallisten selvittämiseen ja tunnistamiseen tarvittavaa työtä. Se vähentäisi myös viranomaisiin kohdistuvia tiedusteluja ja uhrien omaisten epätietoisuutta onnettomuuden tapahduttua. Eräissä tapauksissa onnettomuuden uhrien nopea tunnistaminen edesauttaisi myös lääkinnälliseen pelastustoimintaan liittyvien tehtävien suorittamista

ja jatkohoidon määrittelyä. Tarkan syntymäajan edellyttäminen pakollisena tietona helpottaisi merkittävästi myös vainajien tunnistamista. Edellä esitettyjä näkökohtia ovat erityisesti korostaneet hallituksen esityksen valmisteluun osallistuneista tahoista sisäasiainministeriö ja Tullihallitus, jotka ovat esittäneet, että henkilön tarkka syntymäaika tulisi kirjata pakollisena tietona henkilöluetteloon.

Tarkan syntymäajan edellyttäminen pakollisena tietona aiheuttaisi sen, että henkilötiedot kirjattaisiin eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Varsinkin Ahvenanmaan ja Ruotsin välisessä liikenteessä pakollinen tarkan syntymäajan kirjaaminen tuottaisi ongelmia, koska valtaosaa matkalipuista ei varata etukäteen ja Ahvenanmaalla satama-ajat ovat lyhyitä ja satama-alueet ja -rakenteet eivät tue sitä, että satamassa oloaikaa pidennettäisiin. Myös henkilöluettelointijärjestelmien käytössä saattaisi esiintyä ongelmia, jos samalla matkustaja-aluksella henkilön ikää koskeva tieto tulisi kirjata eri tavalla riippuen siitä, lähteekö alus suomalaisesta vai ruotsalaisesta satamasta. Lakiehdotukseen on valittu tarkan syntymäajan kirjaaminen yhdeksi vaihtoehdoksi ikäryhmän, iän tai syntymävuoden kirjaamiselle. Sisällyttämällä lakiin mahdollisuus tarkan syntymäajan kirjaamiseen, useiden yhtiöiden nykyisin omaksuma käytäntö tarkan syntymäajan kirjaamisesta tulisi lainmukaiseksi ja vastaisi lastialuksilla ja EU:n rajanylitysasetuksessa Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuleviin aluksiin sovellettavia säännöksiä. Ehdotuksella ei kuitenkaan tarpeettomasti vaikeutettaisi matkustaja-alusliikennettä esimerkiksi Ahvenanmaalta Ruotsiin.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös henkilötietojen toimittamisesta aluksen päällikölle sellaisilla matkustaja-aluksilla, joiden matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa lähtöpaikasta. Ehdotus poikkeaa henkilöluettelodirektiivin ja nykyisen henkilöluettelasetuksen asiaa koskevasta sääntelystä. Henkilöluettelodirektiivin luettelointijärjestelmä perustuu yhtiön maissa olevan henkilöluettelon pitäjän vastuuseen henkilötietojen säilyttämisestä. Henkilöluettelodirektiivi edellyttää, että aluksen päälliköllä on ainoastaan aluksella olevien henkilöiden lukumäärätie-

dot ja tiedot erityisen huolenpidon tarpeessa olevista matkustajista. Nykyisen henkilöluetteloasetuksen mukaan aluksen päällikkö kuitenkin vastaa myös siitä, että kaikkien aluksella olevien henkilötiedot ovat käytettävissä aluksella, ja että ne annetaan alukselta yhtiön maissa olevalle henkilöluettelon pitäjälle.

Ahvenanmaalla ja muualla liikenteessä, jossa satamien väliset matkat ovat lyhyitä, on katsottu muodostuvan ongelmia siitä, että aluksella olevien henkilöiden henkilötietojen tulee olla käytettävissä aluksella ja että tiedot on annettava alukselta yhtiön maissa olevalle henkilöluettelon pitäjälle. Koska lyhyillä matkoilla liikennöivien alusten satamassa oloajat ovat lyhyitä, eikä matkalippuja yleensä varata etukäteen, niin henkilötietojen alukselle lähettäminen ja sieltä edelleen maihin toimittaminen jouduttaisiin yleensä järjestämään kiireessä aluksen lyhyenä satamassa oloaikana tai viimeistään 30 minuutin kuluttua aluksen lähdettyä satamasta. Lyhyillä matkoilla mahdollisissa onnettomuustilanteissa pelastusorganisaatiot ja muut pelastautumismahdollisuudet ovat lähellä ja aluksella olevien henkilötiedot voidaan saada pelastusorganisaation käyttöön vaivatta maista.

Onnettomuustilanteessa on olennaista, että kaikkien aluksella olevien henkilötiedot ovat nopeasti saatavissa pelastusorganisaatiolle, joka onnettomuustilanteessa toimii aluksi maista käsin. Henkilöluettelodirektiivin perustuen ehdotetussa laissa vastuu henkilötietojen säilyttämisestä olisi yhtiön maissa olevalla henkilöluettelon pitäjällä, jolta aluksella olevien henkilötiedot olisivat aina saatavilla. Pidemmällä matkoilla henkilötietojen tulisi olla käytettävissä myös aluksella, mutta niitä ei edellä kuvatuista syistä tulisi edellyttää lyhyemmällä matkoilla pidettäväksi aluksella. Ehdotettu 40 meripeninkulman raja merkitsisi, että henkilötiedot olisivat käytettävissä aluksella pidemmällä matkoilla, kuten matkoilla Manner-Suomen ja Ruotsin, Viron ja Saksan välillä.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Matkustaja-aluksen henkilöluetteloista ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla. Nykyisen

henkilöluetteloasetuksen säännökset siirrettiin pääosin ehdotettuun lakiin täsmennettyinä perustuslain ja henkilötietolain edellyttämällä tavalla.

Lain henkilötietojen kirjaamista ja ilmoittamista koskevaan säännökseen ehdotetaan lisättäväksi uutena pakollisena tietona henkilön kansalaisuuden kirjaaminen ja henkilön tarkan syntymäajan kirjaaminen eräänä vaihtoehtona ikäryhmän, iän tai syntymävuoden kirjaamiselle.

Vastuuta aluksella käytettävissä olevista henkilötiedoista selvennettäisiin henkilöluettelodirektiivin mukaisesti siten, että vastuu henkilötietojen säilyttämisestä olisi ensi sijassa yhtiön maissa olevalla henkilöluettelon pitäjällä. Aluksen päälliköllä olisi kuitenkin aina oltava tieto aluksella olevien henkilöiden lukumäärästä ja erityistä huolenpitoa tarvitsevista matkustajista. Aluksen päälliköllä olisi myös oltava aluksella olevien henkilötiedot, jos matkustaja-aluksen matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa lähtöpaikasta.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi uusina säännöksinä pakkokeinoja, rangaistuksia ja muutoksenhakua koskevat säännökset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska henkilöluettelointijärjestelmät ovat olleet käytössä nykyisen henkilöluetteloasetuksen perusteella jo useita vuosia.

Ehdotetun lain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa käytössä oleville henkilöluettelointijärjestelmille olisi kertaluonteisesti haettava Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä vuoden kuluessa lain voimaantuloista. Yhtiöille aiheutuisi vähäisiä kustannuksia henkilöluettelointijärjestelmien hyväksymisistä perittävistä kertaluonteisista maksuista. Yhtiöille saattaisi syntyä kustannuksia myös tietojärjestelmien uusimisesta, jos käytössä olevissa henkilöluettelointijärjestelmissä havaitaan puutteita hyväksymisiä tehtäessä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Liikenteen turvallisuusvirastolle aiheutuisi kertaluontoisesti lisätehtäviä lakiehdotuksen siirtymäsäännöksessä tarkoitetuista henkilöluettelointijärjestelmien hyväksymisistä. Ehdotetussa laissa tarkoitettu henkilötiedot sisältävä luettelointijärjestelmä olisi hyväksyttävä arviolta 17:lle ulkomaanliikenteessä olevalle suomalaiselle matkustaja-alukselle ja noin kymmenelle kotimaanliikenteessä olevalle matkustaja-alukselle. Muita kotimaanliikenteessä olevia, matkustaja-aluksiksi katsastettuja aluksia on Suomessa merenrannikolla vajaat 200, joista osalle Liikenteen turvallisuusviraston olisi hyväksyttävä aluksella olevien henkilöiden lukumäärän laske- mista ja sen maihin ilmoittamista koskeva suppeampi henkilöluettelointijärjestelmä.

Hallinnollisten säännösten tehostuminen li- sääntee hieman lain valvontaan käytettävää aikaa. Uhkasakkoa, keskeyttämisuhkaa ja rangaistuksia koskevat säännökset selkeyttävät Liikenteen turvallisuusviraston ja tuomio- istuinten tehtäviä, toimivaltaa ja ratkaisujen perusteita. Esityksellä ei ole kuitenkaan merkittäviä vaikutuksia Liikenteen turvallisuus- viraston tai pelastustoimintaan osallistuvien muiden viranomaisten toimintaan. Henkilö- luettelointijärjestelmän toimivuutta koskevat uudistukset nopeuttavat onnettomuustilan- teissa tehtäviä selvityksiä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä turvattaisiin nykyisiä säännök- siä täsmällisemmin yksityiselämän suojaa pe- rusoikeutena ja yksilön oikeuksia henkilötie- tojen luetteloinnissa. Lisäksi esityksellä sel- keytettäisiin yhtiöiden vastuuta ja velvoitteita matkustaja-aluksella olevien henkilöiden henkilötietojen käsittelyssä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Hallituksen esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön 21 päivänä maaliskuu- ta 2006 asettamassa alusturvallisuutta koske- van lainsäädännön uudistamista valmistele- vassa työryhmässä, jossa ovat olleet jäseninä liikenne- ja viestintäministeriön, Merenkul- kulaitoksen, Suomen Varustamoyhdistyksen, Ålands Redarföreningin, Rahtialusyhdistyks- sen, Suomen Laivanpäällystöliiton, Suomen Konepäällystöliiton, Suomen Merimies- Unionin ja Suomen Matkustajalaivayhdistyk- sen edustajat. Lisäksi ehdotetun lain valmis- telussa ovat olleet mukana Tullilaitoksen ja sisäasiainministeriön rajavartio-osaston edus- tajat.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon otta- minen

Liikenne- ja viestintäministeriölle antoivat pyydetyt lausunnon oikeusministeriö, sisä- asiainministeriö, Merenkululaitos, tie- tosuojaavaltuutettu, Tullihallitus, Ahvenan- maan maakunnan hallitus, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Matkustajalaivayhdis- tys ry, Suomen Varustamot ry ja Destia Oy. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota muun muassa suojaisten merialueiden rajojen mää- rittämiseen sekä Ahvenanmaan ja Ruotsin välisessä matkustajaliikenteessä kerättävän tiedon käsittelyyn. Lakiehdotuksen matkusta- ja-aluksen henkilöluetteloista useita pykälää muutettiin oikeusministeriön lausunnon joh- dosta. Lisäksi esitystä täsmennettiin monin osin muiden lausuntojen pohjalta. Suomen Matkustajalaivayhdistyksen lisäksi Ahve- nanmaan maakuntahallitus kiinnitti huomiota hyvien olosuhteiden alueisiin, jotka heidän mukaansa tulisi määritellä erityiseksi suo- jaisien väyläosuuksien E-liikennealueeksi. Jatkovalmisteluissa on kuitenkin lähdetty sii- tä, että E-liikennealueeseen liittyvät huolet voidaan ottaa huomioon hallituksen esityk- sessä laiksi aluksen teknisestä turvallisuude- sta ja turvallisesta käytöstä ja laiksi laivaväes- tä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta sekä

laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta, joka tullaan antamaan eduskunnalle marraskuun 2009 aikana. Tästä syystä tähän hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta erityisen E-alueen perustamiseksi.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys on riippuvainen hallituksen esityksestä Eduskunnalle laeiksi Liikennevirastosta ja Liikenteen turvallisuusvirastosta. Esitykset tulisi käsitellä siten, että ne tulevat samanaikaisesti voimaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena olisi parantaa matkustajien ja laivaväen turvallisuutta ja pelastamismahdollisuuksia sekä tehostaa etsintä- ja pelastustoimintaa mahdollisissa onnettomuustilanteissa ja myös mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjä. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi matkustajaluksella olevat henkilöt olisi laskettava ja luetteloitava ennen aluksen lähtöä satamasta lakiehdotuksessa säädettyllä tavalla. Säännös vastaa henkilöluettelodirektiivin 1 artiklan ja henkilöluetteloasetuksen 1 §:n säännöksiä luetteloinnin tarkoituksesta. Nykyisestä henkilöluetteloasetuksesta poiketen pykälässä mainittaisiin lisäksi myös etsinnän tehostaminen luetteloinnin tarkoituksena.

Etsintä- ja pelastamismahdollisuudet paranevat, kun sekä normaalioloissa että mahdollisissa onnettomuustilanteissa tiedetään, kuinka paljon aluksella on matkustajia ja laivaväkeä, ja minkä nimisiä ja ikäisiä he ovat. Henkilötietojen olisi tarpeen tullen oltava aina pelastusviranomaisten saatavilla. Onnettomuuden jälkiselvittelyjä tehostaa erityisesti henkilötietojen vaivaton saatavuus maista ja henkilöiden mahdollisimman luotettava yksilöintimahdollisuus.

Matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärän laskeminen lisää turvallisuutta, kun ennakolta voidaan valvoa, ettei alukselle oteta matkustajia enempää, kuin aluksella on sallittua kuljettaa. Mahdollisissa onnettomuustilanteissa aluksella olevien henkilöiden pelastamismahdollisuudet paranevat, kun heti

onnettomuustilanteen alkuvaiheessa pelastustoimet voidaan lukumäärätiedon perusteella mitoittaa oikein ja mahdollisesti pyytää apua etäämpänä sijaitsevilta pelastusorganisaatioilta.

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin kaikkiin suomalaisiin matkustaja-aluksiin siitä riippumatta, missä ne liikkuvat. Velvoitteet suomalaisella matkustaja-aluksella olevien henkilöiden laskemisesta ja luetteloinnista olisivat siten voimassa sekä suomalaisesta satamasta että suomalaiseen satamaan suuntautuvalla matkalla. Henkilöiden laskemista ja luettelointivelvoitteet olisivat voimassa myös matkoilla, joissa alus lähtee tai saapuu Euroopan yhteisön jäsenvaltion, Euroopan talousalueen jäsenvaltion tai kolmansien maiden satamasta tai satamaan. Suomalaisella matkustaja-aluksella tarkoitetaan sellaista alusta tai suurnopeusalusta, jonka omistaja on merilain 1 luvun 1 §:n mukaisella tavalla suomalainen ja joka saa kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa. Aluksen suomalaisuus ilmenee yleensä alusrekisteristä. SOLAS-yleissopimuksessa tarkoitettu matkustajamäärä ilmenee aluksen katsastusasiakirjoista. Matkustaja-alus on määritelty ehdotetun lain 3 §:n 6 kohdassa. Ehdotettu säännös vastaa sisällöltään nykyisen henkilöluetteloasetuksen 3 §:n 1 momenttia.

Lain soveltaminen kaikkiin suomalaisiin matkustaja-aluksiin perustuu henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan kunkin jäsenvaltion on yhteisön ulkopuolella sijaitsevasta satamasta lähtevien, mutta yhteisön satamaan saapuvien, sen oman lipun alla purjehtivien matkustaja-

alusten osalta vaadittava yhtiöitä varmistamaan, että direktiivin 4 artiklan 1 kohdan henkilöiden lukumäärää ja 5 artiklan 1 kohdan henkilötietoja koskevat tiedot annetaan 4 artiklan 2 kohdassa ja 5 artiklan 2 kohdassa säädetyllä tavalla. Ehdotetun lain soveltaminen suomalaisiin aluksiin kolmansien maiden välisessä liikenteessä perustuisi kansalliseen lainsäädäntöön.

Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin ulkomaisiin matkustaja-aluksiin, jotka saapuvat suomalaisen satamaan tai lähtevät suomalaisesta satamasta. Ulkomaisen matkustaja-alusten olisi Suomeen suuntautuvassa liikenteessä laskettava, luetteloitava ja ilmoitettava maihin kaikki aluksella olevat henkilöt aluksen lähtiessä suomalaisesta satamasta. Ehdotettu säännös vastaa sisällöltään henkilöluetteloiden 3 §:n 1 momenttia. Risteilyaluksiin ja ns. Schengen-maiden ulkopuolisista maista saapuviin matkustaja-aluksiin sovellettaisiin lisäksi EU:n rajanylitysasetausta siltä osin kuin siinä säädetään samoista asioista.

Lain soveltaminen ulkomaisiin matkustaja-aluksiin perustuu henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan kunkin jäsenvaltion on yhteisön ulkopuolella sijaitsevasta satamasta lähtevien, mutta yhteisön satamaan saapuvien, kolmannen maan lipun alla purjehtivien matkustaja-alusten osalta vaadittava yhtiöitä varmistamaan, että direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 1 kohdan säännösten mukaiset tiedot kerätään ja niitä säilytetään siten, että ne ovat nimetyn viranomaisen käytettävissä, kun niitä tarvitaan etsintä- ja pelastustarkoituksiin sekä onnettomuuden jälkiselvittelyä varten.

Muiden Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden lipun alla purjehtivien matkustaja-alusten osalta lain soveltaminen ulkomaalaisiin aluksiin perustuu myös henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltiot saavat soveltuviin SOLAS-yleissopimuksen määräysten nojalla myöntää oman lippunsa alla purjehtiville, yhteisön satamaan yhteisön ulkopuolella sijaitsevasta satamasta saapuville aluksille matkustajatietoihin liittyviä vapautuksia tai poikkeuksia ainoastaan henkilöluettelodirektiivin vapautuksia tai poikkeuksia koskevien edellytysten mukaisesti.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan ehdotettua lakia ei sovellettaisi sota-alukseen eikä joukkojenkuljetusalukseen. Lain soveltamisalan rajausta perustuu suoraan henkilöluettelodirektiivin 3 artiklaan ja vastaa nykyisen henkilöluetteloiden 3 §:n 2 momenttia. Ehdotettua lakia ei siten sovellettaisi myöskään ulkomaisiin sota-aluksiin tai joukkojenkuljetusaluksiin, kun ne tulevat suomalaisen satamaan tai lähtevät suomalaisesta satamasta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan ehdotettua lakia ei sovellettaisi puolustusvoimien eikä rajavartiolaitoksen alukseen, ellei alusta säännöllisesti käytetä yleisessä liikenteessä kuljettamaan matkustajia. Säännös on uusi ja sillä täsmennettäisiin lain soveltamisalaa. Suomen oloissa henkilöluettelodirektiivin 3 artiklassa tarkoitetut sota-alukset ja joukkojenkuljetusalukset ovat käytännössä puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen aluksia. Lakia ei sovellettaisi näihin aluksiin silloin, kun ne toimivat perinteisissä puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävissä. Näillä aluksilla olevien henkilöiden luetteloinnista saattaa kuitenkin olla säännöksiä tai määräyksiä muualla lainsäädännössä.

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen aluksia käytetään kuitenkin myös säännölliseen matkustaja- tai rahtiliikenteeseen muun muassa linnakesaarien välisissä huoltotehtävissä. Näissä tilanteissa ei ole perusteltua, että niihin ei sovellettaisi ehdotetun lain säännöksiä ottaen huomioon matkustajien turvallisuuden, etsintä- ja pelastustoimintaan ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyyn liittyvät näkökohdat. Lakia sovellettaisiin puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen aluksiin silloin, kun ne kuljettavat säännöllisesti yleisessä liikenteessä matkustajia. Yleisellä liikenteellä tarkoitetaan liikennettä, joka tapahtuu säännöllisesti tai ennalta ilmoitetun aikataulun mukaisesti ja johon kenellä tahansa on pääsy tai mahdollisuus saada lasti kuljetettavaksi. Lakia ei kuitenkaan säännöllisyysvaatimuksen takia sovellettaisi silloin, jos alukseen on satunnaisesti otettu mukaan puolustusvoimiin tai rajavartiolaitokseen nähden ulkopuolinen huoltomies tai muu vieras tai jos alus tilapäisesti joutuu kuljettamaan tavaraa, joka ei ole puolustusvoimien omaisuutta.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan ehdotettua lakia ei sovellettaisi huviveneeseen, jolle ei ole määrätty miehitystä ja jolla ei kuljeteta yli 12:ta matkustajaa kaupallisessa tarkoituksessa. Säännös perustuu henkilöluettelodirektiivin 3 artiklaan. Lakia ei siten pääsääntöisesti sovellettaisi huviveneisiin. Suomessa voimassa olevien vuokravenesäännösten mukaan saattaa poikkeuksellisesti ja määräaikaisesti esiintyä tilanteita, joissa Merenkululaitos on määrännyt vuokraveneeksi katsastetulle huviveneelle miehityksen ja myöntänyt poikkeuksen vuokraveneisiin sovellettavasta 12 matkustajan enimmäisrajasta sallimalla useamman matkustajan kuljettamisen. Tällaiseen vuokraveneeseen sovellettaisiin ehdotettua lakia. Vuokraveneistä säädetään tällä hetkellä vuokraveneiden turvallisuudesta annetussa asetuksessa (438/1983). Vuokraveneen miehistöstä ja luvasta kuljettaa yli 12 matkustajaa säädetään asetuksen 5 §:ssä sekä 11 ja 12 §:ssä. Vuokraveneesäännöksiä on tarkoitus uudistaa alusturvallisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Hallituksen esitys laiksi aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä ja laiksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta sekä laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta tullaan antamaan eduskunnalle marraskuun 2009 aikana.

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 kohdassa henkilöluettelodirektiivillä tarkoitetaan yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä annettua neuvoston direktiiviä 98/41/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/84/EY. Pykälän 1 kohta vastaa nykyisen henkilölueteloasetuksen 2 §:n 1 kohdan määritelmää.

Pykälän 2 kohdassa ISM-säännöstöllä tarkoitetaan kansainvälisen turvallisuusjohtamissäännösten täytäntöönpanosta yhteisössä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 3051/95 kumoamisesta 15 päivänä helmikuuta 2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 336/2006 liitteessä I olevaa alusten turvallista toimintaa ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevaa kansainvälistä turvallisuusjohtamissäännöstöä.

ISM-säännösten määritelmä poikkeaa henkilöluettelodirektiivin ja nykyisen henkilölueteloasetuksen 2 §:n 4 kohdan määritelmästä. Henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan mukaan ISM-säännöstöllä tarkoitetaan kansainvälistä johtamissäännöstöä laivojen turvallisuudesta toiminnasta ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä, jonka Kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO) antoi 4 päivänä marraskuuta 1993 yleiskokouksen päätöslauselmalla A.741 (18). ISM-säännöstö on nyt voimassa Suomessa Suomea suoraan sitovan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 336/2006 liitteenä.

Pykälän 3 kohdassa SOLAS-yleissopimuksella tarkoitetaan vuoden 1974 kansainvälistä yleissopimusta ihmishengen turvallisuudesta merellä (SopS 11/1981) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Pykälän 3 kohta vastaa nykyisen henkilölueteloasetuksen 2 §:n 5 kohtaa.

Pykälän 4 kohdassa henkilöllä tarkoitetaan kaikkia aluksella olevia henkilöitä iästä riippumatta. Aluksella oleviin henkilöihin katsottaisiin kuuluviksi kaikki aluksella työskentelevät henkilöt ja aluksen matkustajat. Pykälän kohdassa 5 olevasta matkustajan määritelmästä poiketen henkilöihin luettaisiin kuuluviksi myös yhtä vuotta nuoremmat lapset. Määritelmä vastaa henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan ja nykyisen henkilölueteloasetuksen 2 §:n 2 kohdan mukaista henkilöön määritelmää.

Pykälän 5 kohdassa matkustajalla tarkoitetaan jokaista muuta henkilöä kuin aluksen päällikköä tai laivaväkeen kuuluvaa tai muuta, missä ominaisuudessa tahansa alukseen toimeen otettua tai siinä aluksen lukuun työskentelevää henkilöä. Matkustajien lukumäärään ei kuitenkaan lueta yhtä vuotta nuorempia lapsia. Matkustajan määritelmä vastaa SOLAS-yleissopimuksessa olevaa matkustajan määritelmää. Aluksen lukuun työskentelevät viihdetaitelijat ja taloushenkilöstö eivät siten olisi ehdotetun lain mukaan matkustajia. Määritelmällä ei muutettaisi nykyistä SOLAS-yleissopimuksen mukaista käytäntöä. Pykälän 5 kohtaa vastaavaa matkustajan määritelmää ei ole henkilöluettelodirektiivissä eikä nykyisessä henkilölueteloasetuksessa. Määritelmällä selkeytettäisiin ehdotetun lain soveltamisalaa.

Pykälän 6 kohdassa matkustaja-aluksella tarkoitetaan alusta ja suurnopeusalusta, joka saa kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa. Henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan mukaan matkustaja-aluksella tarkoitetaan merialusta ja suurnopeusmerialusta, joka kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa. Ehdotetun lain matkustaja-aluksen määritelmä poikkeaa henkilöluettelodirektiivissä olevasta määritelmästä siten, että se koskisi myös sisävesialueella liikennöiviä aluksia. Matkustaja-aluksen määritelmään otettu 12 matkustajan raja perustuu SOLAS-yleissopimuksessa olevaan matkustaja-aluksen määritelmään. Aluksen katsastusasiakirjoista käy ilmi, saako alus kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa. Matkustaja-aluksen määritelmä vastaa nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 3 kohdan matkustaja-aluksen määritelmää.

Pykälän 7 kohdassa suurnopeusaluksella tarkoitetaan SOLAS-yleissopimuksen X luvun 1 säännössä määriteltyä suurnopeusalusta. Suurnopeusaluksen määritelmä vastaa henkilöluettelodirektiivissä ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 6 kohdassa olevaa suurnopeusaluksen määritelmää.

Pykälän 8 kohdassa yhtiöllä tarkoitetaan matkustaja-aluksen omistajaa taikka muuta yhteisöä tai henkilöä, kuten liikenteen harjoittajaa tai ilman miehistöä rahdatun aluksen rahtaajaa, joka on laivanisännän sijasta ottanut vastuun matkustaja-aluksen käytöstä. Yhtiön määritelmä on samansisältöinen kuin se on henkilöluettelodirektiivin 2 artiklassa ja henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 7 kohdassa.

Pykälän 9 kohdassa yhtiön nimeämällä henkilöluettelon pitäjällä tarkoitetaan vastuullista maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt täyttämään ISM-säännösten velvoitteet, tai maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt vastaamaan yhtiön matkustaja-aluksella olevia henkilöitä koskevien tietojen säilyttämisestä ja niiden lähettämisestä tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen. Henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan määritelmässä tarkoitettu matkustajarekisterin pitäjä korvattaisiin täsmällisemmällä ilmaisulla yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä, koska direktiivin mukaan kaikkien matkustaja-aluksella olevien henkilöiden tiedot on ilmoitettava direktiivissä tarkoitettulle matkustajarekisterin pitäjälle. Eh-

dotettu määritelmä yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä olisi myös täsmällisempi ilmaisu kuin nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 8 kohdassa oleva ilmaisu henkilöluettelon pitäjä. Lisäksi määritelmää täsmennettäisiin lisäämällä sen loppuun henkilöluettelodirektiivin 8 artiklan mukainen maininta henkilöluettelon pitäjän tehtävästä lähettää tiedot tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen. Muilta osin pykälän 9 kohta vastaa henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 8 kohtaa.

Pykälän 10 kohdassa Suomen sisävesialueella tarkoitetaan suomalaisia jokia, järviä ja kanavia. Sisävesialueeseen ei kuulu merialueita. Suomen sisävesialuetta ei ole määritelty nykyisessä henkilöluetteloasetuksessa. Määritelmällä pyritään täsmentämään henkilöiden luettelointivelvoitteiden soveltamisalaa sisävesialueella. Sisävesialueen määritelmää vastaavaa määritelmää ei ole muualla lainsäädännössä kuin aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain (300/1979) 2 a §:n 6 kohdasta, jossa sen tarkoituksena on selventää lain soveltamisalaa muualla kuin merialueella. Tällä hetkellä voimassa olevassa alusten katsastuksista annetun asetuksen (1123/1999) 2 §:n 9 kohdassa määritelty kotimaanliikenteen liikennealue I käsittää joet, kanavat ja järvet. Kotimaanliikenteen liikennealue I käsittää kuitenkin laajemman alueen, koska siihen myös kuuluvat merenrannikon satamat ja sisäsaaristoalueet. Vastaavasti myös yhteentörmäyksen ehkäisemisestä sisäisillä kulkuviesillä (Sisävesisäännöt 1978) annetussa asetuksessa (252/1978) Suomen sisäisillä kulkuviesillä tarkoitetaan järviä, jokia, kanavia, mutta sen lisäksi myös merialuetta, jonka ulkorajan muodostaa se viiva, jonka jokainen piste on kahden meripeninkulman etäisyydellä lähimmästä sisäisiä aluevesiä rajaavasta perusviivan pisteestä. Erotuksena edellä mainittuihin asetuksiin ehdotetussa laissa tarkoitettu sisävesialue käsittää ainoastaan suomalaiset järvet, joet ja kanavat, mutta ei merialuetta.

Pykälän 11 kohdassa suojaisella merialueella tarkoitetaan avomeren vaikutuksilta suojassa olevaa merialuetta, jolla matkustaja-alus ei milloinkaan ole yli kuuden meripeninkulman päässä suojapaikasta, jossa

haaksirikkoutuneet voivat nousta maihin, ja jonka lähistöllä etsintä- ja pelastuspalvelut voidaan hoitaa. Määritelmä vastaa henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 9 kohdan määritelmiä suojaisesta merialueesta. Nykyisen henkilöluetteloasetuksen määritelmässä säädetään Liikenteen turvallisuusvirastolle annettua valtuutuksesta määritellä tarkemmin suojaisen merialueen raja. Kyseinen valtuutussäännös poistettaisiin määritelmästä ja valtuutuksesta määräysten antamiseen suojaisista merialueista ja niiden rajoista säädettäisiin lakiehdotuksen 22 §:ssä. Merenkululaitos on nykyisessä henkilöluetteloasetuksessa olevan valtuutuksen nojalla antanut 26 päivänä syyskuuta 2000 määräykset suojaisista merialueista. Määräykset tultaisiin antamaan uudelleen lakiehdotuksen 22 §:ssä olevan valtuutuksen nojalla.

Pykälän 12 kohdassa säännöllisellä liikenteellä tarkoitetaan sarjaa laivamatkoja, joilla hoidetaan kahden tai useamman saman välinen liikenne joko julkaistun aikataulun mukaisesti tai niin säännöllisin tai usein toistuvain matkoin, että ne voidaan tunnistaa järjestelmälliseksi liikenteeksi.

Myös risteilyliikenne olisi säännöllistä liikennettä, jos muut mainitut edellytykset täyttyvät. Säännöllisyyden edellytyksenä on joko liikennöinti julkaistun aikataulun mukaisesti tai säännöllisyys tai usein toistuvuus siten, että matkat muodostavat järjestelmällisen sarjan. Järjestelmällisellä sarjalla tarkoitetaan matkojen ajallisesti toistuvaa sarjaa. Määritelmä on samansisältöinen kuin henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 10 kohdan säännöllisen liikenteen määritelmä.

Pykälän 13 kohdassa kansainvälisellä matkalla tarkoitetaan merimatkaa suomalaisesta satamasta Suomen ulkopuolella olevaan satamaan tai päinvastoin sekä merimatkaa suomalaisesta satamasta Suomen aluevesien ulkopuolelle. Matka katsottaisiin kansainväliseksi matkaksi, jos kyseessä on merimatka Suomen ja ulkomaan sataman välillä tai risteily Suomen aluevesien ulkopuolelle. SOLAS-yleissopimuksessa kansainvälisellä matkalla tarkoitetaan matkaa maasta toisen maan satamaan ja päinvastoin. Ehdotetun määritelmän mukaan kansainvälisiä matkoja

olisivat myös risteilytyyppiset matkat suomalaisesta satamasta Suomen aluevesien ulkopuolelle, vaikka alus ei matkalla poikkeaisikaan toisen maan satamaan. Kansainvälisen matkan määritelmää ei ole henkilöluettelodirektiivissä eikä nykyisessä henkilöluetteloasetuksessa.

4 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Matkustaja-aluksen henkilöluetteloon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja henkilöluetteloon merkityn oikeuksiin sovellettaisiin henkilötietolakia, jos ehdotetussa laissa ei toisin säädetä. Ehdotettu laki olisi erityislaki, joka syrjäyttäisi ristiriitatilanteessa henkilötietolain. Henkilötietolakia sovellettaisiin kuitenkin täydentävästi siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei toisin säädetä.

Henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista säädetään henkilötietolain 5—10 §:ssä. Lain 5 §:stä ilmenevän huolellisuusvelvoitteen mukaan henkilötietoja tulee käsitellä niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta. Henkilötietolain 6 §:stä ilmenee vaatimus henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta ja 7 §:stä ilmenee henkilötietojen käytön käyttötarkoitussidonnaisuus. Henkilötietolain 8 §:n mukaan käsittelyn keskeisinä yleisinä edellytyksinä ovat käsittelyn perustuminen laissa olevaan säännökseen tai rekisteröidyn yksiselitteiseen suostumukseen, mutta myös muita edellytyksiä on olemassa. Käsiteltävien henkilötietojen on lain 9 §:n mukaan oltava tarpeellisia käsittelyn tarkoituksen kannalta sekä virheetömiä. Henkilörekisteristä on henkilötietolain 10 §:n mukaan laadittava rekisteriseloste.

Henkilötietolain 11 ja 12 §:n mukaan pääsääntönä on, että arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on kielletty ilman rekisteröidyn suostumusta. Arkaluonteisina tietoina pidetään muun muassa henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta koskevia tietoja. Henkilötunnusta saa henkilötietolain 13 §:n mukaan käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisellä suostumuksella tai jos käsittelystä säädetään laissa, mutta myös muita edellytyksiä käsittelylle on olemassa.

Henkilötietolain 22 §:n mukaan henkilötietoja voidaan siirtää Euroopan unionin jäsenvaltioiden tai Euroopan talousalueen ulko-

puolelle ainoastaan, jos kyseisessä maassa taataan tietosuojan riittävä taso. Tietosuojan tason riittävyys on arvioitava 22 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Rekisteröidyn on henkilötietolain 24 §:n mukaan tultava riittävästi informoiduksi tietojen käsittelystä ja rekisteröidyillä on henkilötietolain 26–28 §:n mukainen häntä koskevien tietojen tarkastusoikeus ja oikeus saada virheelliset, tarpeettomat, puutteelliset ja vanhentuneet henkilötiedot oikaistuksi, poistetuiksi tai täydennetyiksi.

Rekisterinpitäjän on henkilötietolain 32 §:n mukaan huolehdittava henkilötietojen suojaamisesta. Lain 33 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja 34 §:ssä henkilörekisterin hävittämisestä. Tietosuojavaltuutettu ohjaa ja valvoo henkilötietolain 8 ja 9 luvun mukaisesti henkilötietojen käsittelyä ja tarkastaa mahdollisia toimialakohtaisia käytännösääntöjä. Tietosuojalautakunnalla on valtuudet kieltää ja määrätä lopetettavaksi säännösten vastainen toiminta tai velvoittaa oikaisemaan se, mikä on laiminlyöty. Henkilötietolakiin sisältyvät myös oikeusturva-, uhkasakko-, vahingonkorvaus- ja rangaistussäännökset.

2 luku **Henkilöiden luettelointi ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta**

5 §. Henkilöiden lukumäärän laskeminen ja ilmoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiöllä olisi velvollisuus huolehtia siitä, että kaikki matkustaja-aluksessa olevat henkilöt lasketaan ja lukumäärä ilmoitetaan aluksen päällikölle sekä yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Henkilöiden laskeminen ja ilmoittaminen olisi tehtävä ennen aluksen lähtöä satamasta. Henkilöiden laskemis- ja lukumäärän ilmoittamisvelvollisuus vastaa sisällöltään henkilöluettelodirektiivin 4 artiklaa ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 4 §:n 1 momenttia sekä SOLAS-yleissopimuksen III/27 sääntöä.

Henkilöiden lukumäärää koskevassa maihin tehtävässä ilmoituksessa olisi myös yksilöitävä alus, sen lähtö- ja tuloaika ja aluksen reitit. Lähtöajalla tarkoitettaisiin aluksen todellista lähtöaikaa satamasta ja tuloajalla ar-

vioitua satamaan tuloaikaa. Henkilöluettelo-direktiivissä ei ole vastaavaa yksilöintiä koskevaa säännöstä. Ehdotettu säännös vastaa henkilöluetteloasetuksen 4 §:n 1 momenttia ja perustuisi kansalliseen lainsäädäntöön.

Tieto aluksella olevien henkilöiden lukumäärästä olisi siis ilmoitettava sekä aluksen päällikölle että yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Ilmoittaminen pelkästään aluksella päällikölle tai pelkästään maihin ei olisi riittävä. Ilmoitus maihin voitaisiin tehdä esimerkiksi kirjallisesti, sähköpostilla, faksilla, puhelimella tai sähköistä kulkuporttijärjestelmää hyväksikäyttäen. Maihin ilmoittaminen olisi tehtävä paikkaan, josta henkilöiden lukumäärää ja alusta koskevat muut tiedot voitaisiin tarvittaessa nopeasti saada ehdotetussa laissa edellytettyihin etsintä- ja pelastustarkoituksiin.

Matkustaja-aluksessa olevien henkilöiden lukumäärän laskemisen ja ilmoittamisen järjestäminen kuuluu yhtiön huolehtimisvelvollisuuteen. Yhtiöllä tarkoitetaan henkilöluettelodirektiivin 2 artiklan ja ehdotetun lain 3 §:n 8 kohdan mukaisesti matkustaja-aluksen omistajaa tai muuta yhteisöä tai henkilöä, kuten liikenteen harjoittajaa tai ilman miehistöä rahdatun aluksen rahtaajaa, joka on varustamon sijasta ottanut vastuun matkustaja-aluksen käytöstä.

Pykälässä ei ole määritelty sitä, mitä voidaan pitää yhtiön muuna maissa olevana vastaavana järjestelmänä, jonne ilmoitukset tehdään. Hyväksyttäessä henkilöluetteloitijärjestelmää ehdotetun lain 10 §:n 2 momentin mukaisesti, on kuitenkin otettava huomioon ehdotetun lain 12 §:ään ja henkilöluettelodirektiivin 11 artiklaan perustuva vaatimus siitä, että järjestelmään tallennettujen tietojen on tarvittaessa oltava vaivattomasti viranomaisten saatavilla. Ehdotetun lain 5–7 §:n mukaan myös yhtiön muu maissa oleva vastaava järjestelmä on henkilöluettelon pitäjän vastuulla. Yhtiön muu maissa oleva vastaava järjestelmä on esimerkiksi järjestelmä, jossa sellaisessa matkustaja-alusliikenteessä, jossa matkustajamäärä ja matkustajien henkilöllisyys ei ole liikenteenharjoittajan tiedossa etukäteen, matkustajien henkilötiedot kerätään matkustajien siirtyessä satamasta aluk-

seen matkustajien täyttämällä lomakkeilla. Tiedot säilytettäisiin säädetyn ajan ja hävitettäisiin, jos niitä ei tarvita. Järjestelmällä välitetään ATK-järjestelmien samanaikaisen käytön ja alukseen siirtymisen aiheuttama ruuhkautuminen aluksen lähtiessä satamasta.

Pykälän 2 momentin mukaan eräät matkustaja-alukset olisivat kuitenkin tietyin edellytyksin vapautettuja henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta maissa olevalle yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Näitä aluksia olisivat ne matkustaja-alukset, jotka liikennöivät yksinomaan Suomen sisävesialueella taikka sellaisessa säännöllisessä liikenteessä Suomen suojaisilla merialueilla, jossa satamien välinen matka kestää alle tunnin. Vapautus henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta on perusteltua, koska sisävesialueella ja suojaisilla merialueilla tapahtuvassa liikenteessä lukumäärätietojen maihin jättäminen on vaikeasti toteutettavissa. Maissa ei useinkaan ole sellaista organisaatiota tai järjestelmää, johon tiedot voitaisiin toimittaa. Näissäkin matkustaja-aluksissa henkilöt olisi kuitenkin laskettava ja lukumäärä ilmoitettava aluksen päällikölle ennen aluksen lähtöä satamasta.

Yksinomaan Suomen sisävesialueella liikennöivät matkustaja-alukset olisivat kaikissa tapauksissa, riippumatta esimerkiksi aluksen koosta tai matkan pituudesta, vapautettuja henkilöiden lukumäärän ilmoitusvelvollisuudesta maihin. Suomen sisävesialueella tarkoitettaisiin suomalaisia jokia, järviä ja kanavia. Ehdotettu säännös vastaa sisällöltään nykyisen henkilöluetteloiden 4 §:n 2 momenttia. Vapautus ilmoitusvelvollisuudesta Suomen sisävesialueella on verrattavissa henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 2 kohdan b kohdan säännökseen, jonka mukaan henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta maihin voidaan myöntää vapautuksia tietyin edellytyksin suojaisilla merialueilla. Suomen sisävesialueen olosuhteiden voidaan katsoa vastaavan sääolojen suojaisuuden ja lähimmän rannan ja pelastamismahdollisuuksien osalta suojaisia merialueita. Koska henkilöluettelodirektiivi ei koske sisävesialuetta, perustuisivat ehdotetut sisävesialuetta koskevat vapautukset kansalliseen lainsäädäntöön.

Merialueella liikennöivän matkustaja-aluksen on täytettävä kolme edellytystä, jotta alus olisi vapautettu henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta maihin. Ensimmäinen edellytys on, että aluksen on oltava säännöllisessä liikenteessä, mikä tarkoittaa, että alus joko liikennöi julkaistun aikataulun mukaisesti tai muuten niin säännöllisesti tai usein toistuvasti, että matkat muodostavat järjestelmällisen sarjan. Järjestelmällisellä sarjalla tarkoitetaan matkojen ajallisesti toistuvaa sarjaa. Toinen edellytys on, että alus liikennöi ainoastaan Suomen suojaisilla merialueilla. Merenkululaitos on nykyisen henkilöluetteloiden nojalla antanut tarkemmat määräykset suojaisista merialueista. Myös ehdotetun lain 22 §:ssä on valtuutussäännös suojaisia merialueita ja niiden rajoja koskevien tarkempien määräysten antamisesta. Kolmas edellytys ilmoittamisesta vapauttamiselle on, että aluksen satamien välinen matka saa kestää ainoastaan alle tunnin. Ratkaisevaa on aluksen reitillä olevien kahden sataman välinen ajallinen etäisyys. Jos aluksen reitillä on vähintään tunnin kestäviä kahden sataman välisiä osuuksia, niin alus ei olisi vapautettu ilmoittamisesta. Sen sijaan, vaikka aluksen reitin pituus ajallisesti olisi useita tunteja, niin vapautus ilmoittamisesta on voimassa, jos minäkään aluksen reitillä olevan kahden sataman välinen ajallinen etäisyys ei ole vähintään yhtä tuntia. Merialueen suojaisuudella ja matkan ajallisella pituudella kahden sataman välillä on merkitystä pelastamismahdollisuuksien kannalta mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu vapautus aluksella olevien henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta perustuu henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 2 kohdan b kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltio voi myöntää vapautuksen 4 artiklan 2 kohdassa säädetystä henkilöiden lukumäärän ilmoittamisvelvoitteesta niille matkustaja-aluksille, jotka liikennöivät yksinomaan suojaisilla merialueilla sellaisessa säännöllisessä liikenteessä, jossa satamien välinen matka kestää alle yhden tunnin. Ehdotettu säännös vastaa nykyisen henkilöluetteloiden 4 §:n 2 momenttia. Henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan c kohta huomioidaan ottaen vapautus henkilöiden lukumäärän ilmoitusvelvollisuudesta koskee edellä kuva-

tuissa olosuhteissa myös sellaisia risteilyjä, jotka alkavat samasta satamasta kuin mihin ne päättyvät ilman, että alus käy välillä muussa satamassa.

Lakiehdotukseen sisältyvät vapautukset ja lain perusteella mahdollisesti myönnettävät poikkeukset on ilmoitettava henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle.

Henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan mukaisesti 5 ja 6 §:n sääntöjä sovelletaan myös Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuleviin aluksiin, purjehtivatpa nämä Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tai muiden maiden lippujen alla.

Euroopan yhteisön jäsenvaltiot saavat myöntää henkilöluettelodirektiiviin perustuvia vapautuksia ja poikkeuksia henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan mukaisesti vain direktiivissä tarkoitetuilla edellytyksillä.

Jos joku muu maa ei kuitenkaan ole sisällyttänyt omaan lainsäädäntöönsä henkilöluettelodirektiivin mahdollistamia vapautuksia, niin tuon SOLAS-yleissopimuksen osapuolena olevan maan lipun alla kulkeviin aluksiin sovelletaan aluksen lippuvaltion säännöksiä henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

6 §. Henkilötietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön velvollisuutena olisi huolehtia siitä, että matkustaja-aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot kirjataan sellaisella aluksella, jonka matkan pituus on yli 20 meripeninkulmaa lähtöpaikasta.

Henkilötietojen kirjaamisvelvollisuus olisi sidottu matkustaja-aluksen matkan pituuteen laskettuna aluksen lähtöpaikasta. Koska meripeninkulma on pituudeltaan 1852 metriä, niin kirjaamisvelvollisuuden rajana oleva 20 meripeninkulmaa tarkoittaa 37 kilometrin pituista matkaa. Matkan pituus laskettaisiin aluksen reitillä olevien satamien tai muiden pysähtymispaikkojen, kuten yhteysaluslaitureiden välisen etäisyyden mukaan. Jos aluksen reitillä kaikki yksittäiset lähtö- ja saapumispaikkojen välit olisivat enintään 20 meripeninkulman pituisia, henkilötietojen kirjaamisvelvollisuutta ei olisi, vaikka alus kulkisi reitillään kokonaisuudessaan yli 20 meripeninkulman pituisen matkan. Jos aluksen reitillä olisi sekä enintään 20 meripeninkul-

man että yli 20 meripeninkulman mittaisia osuuksia, henkilötietojen kirjaamisvelvollisuus koskisi ainoastaan yli 20 meripeninkulman mittaisia osuuksia.

Ehdotetun 1 momentin mukaan henkilöluetteloon kirjattavia henkilötietoja olisivat henkilön sukunimi, etunimi, sukupuoli, kansalaisuus sekä henkilön ikää osoittava tieto. Vaihtoehtoina ikää osoittavan tiedon kirjaamiselle olisivat ikäryhmä, johon henkilö kuuluu (aikuinen, lapsi tai sylilapsi) tai henkilön ikä tai syntymävuosi taikka syntymäaika. Ehdotettu säännös henkilötietojen kirjaamisesta poikkeaa henkilön etunimeä, kansalaisuutta ja ikää koskevien tietojen osalta vastaavista henkilöluettelodirektiivin 5 artiklan ja nykyisen henkilölueteloasetuksen 5 §:n säännöksistä, joiden mukaan etunimitiedoista kirjataan etunimet tai niiden alkukirjaimet, kansalaisuutta ei kirjata lainkaan ja henkilön ikää osoittavana tietona ei ole mahdollista kirjata tarkkaa syntymäaika.

Ehdotus henkilön koko etunimen, kansalaisuuden ja tarkan syntymäajan kirjaamisesta perustuu ennen kaikkea pyrkimykseen tehostaa ja nopeuttaa etsintä- ja pelastustoimintaa sekä henkilöiden tunnistamista mahdollisissa katoamistapauksissa tai onnettomuustilanteissa. Henkilöstä saatavilla olevat mahdollisimman yksityiskohtaiset tiedot helpottavat ja nopeuttavat hänen tunnistamistaan aluksella olevien satojen, ehkä tuhansien ihmisten joukosta. Tieto henkilön kansalaisuudesta ja tarkasta syntymäajasta nopeuttaa onnettomuuden jälkiselvittelyjä. Henkilön kansalaisuuden ja tarkan syntymäajan kirjaamista edellytetään eräiden Euroopan yhteisön jäsenmaiden lainsäädännöissä, joten henkilöluettelodirektiivi on voitu panna jo täytäntöön edellyttämällä direktiivin mukaiset vaatimukset ylittävien tietojen keräämistä. Jos henkilön tarkan syntymäajan kirjaaminen tulee ehdotetun lain mukaan mahdolliseksi, useiden yhtiöiden nykyisin omaksuma käytäntö tarkan syntymäajan kirjaamisesta tulee myös lainmukaiseksi ja vastaa lastialuksilla ja EU:n rajanylitysasetuksessa Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuleviin aluksiin sovellettavia säännöksiä. Kansalaisuuden ja tarkan syntymäajan kirjaamisen vaatimuksia ei ole henkilöluettelodirektiivissä, joten ne perustuisivat kansalliseen lainsäädäntöön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhtiön velvollisuudesta huolehtia siitä, että henkilötiedot kerätään ennen kuin alus lähtee satamasta. Tiedot olisi toimitettava viimeistään 30 minuutin kuluttua aluksen lähdettyä satamasta yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Säännös vastaa sisällöltään henkilöluettelodirektiivin 5 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 5 §:n 2 momentin säännöstä. Säännöksessä on täsmennetty sitä, että henkilöluettelon pitäjä vastaa myös yhtiön muusta maissa olevasta vastaavasta järjestelmästä.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilötiedot olisi toimitettava mainitussa ajassa myös aluksen päällikölle sellaisilla matkustajaluksilla, joiden matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa aluksen lähtöpaikasta. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että pidemmillä matkoilla matkustaja-aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot olisivat välittömästi saatavissa myös alukselta mahdollisten katoamis- ja onnettomuustilanteiden varalta. Nykyisen henkilöluetteloasetuksen 9 §:n mukaan aluksen päällikkö vastaa muun muassa siitä, että aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot ovat käytettävissä aluksella, ja että tiedot annetaan alukselta yhtiön henkilöluettelon pitäjälle. Ehdotetun 2 momentin mukaan aluksen päällikölle ilmoitettaisiin henkilötiedot vain silloin, kun aluksen matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa lähtöpaikasta. Henkilöluettelodirektiivissä ei edellytetä, että henkilötiedot olisi toimitettava aluksen päällikölle tai että niiden pitäisi olla käytettävissä aluksella. Direktiivin mukaan henkilötiedot on toimitettava ainoastaan rekisterin pitäjälle tai yhtiön maissa olevaan muuhun järjestelmään.

Pykälän 3 momentin mukaan sellaiset matkustaja-alukset, jotka liikennöivät yksinomaan Suomen sisävesialueella tai Suomen suojaisilla merialueilla, olisivat vapautettuja henkilötietojen kirjaamis- ja ilmoitusvelvollisuudesta. Yksinomaan Suomen sisävesialueella liikennöivät matkustaja-alukset olisivat kaikissa tapauksissa, riippumatta esimerkiksi aluksen koosta tai matkan pituudesta, vapautettuja henkilötietojen kirjaamisesta ja ilmoittamisesta maihin. Ehdotettu säännös

vastaa sisällöltään nykyisen henkilöluetteloasetuksen 5 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa tarkoitettu, yksinomaan Suomen suojaisilla merialueilla liikennöivien matkustaja-alusten vapauttaminen henkilötietojen kirjaamisesta ja ilmoittamisesta perustuu henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 2 kohdan c kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltio voi myöntää vapautuksen 5 artiklassa säädetyistä henkilöiden lukumäärän ilmoittamisvelvoitteesta niille matkustajaluksille, jotka liikennöivät yksinomaan suojaisilla merialueilla kahden sataman välisillä matkoilla tai matkoilla, jotka alkavat samasta satamasta kuin mihin ne päättyvät ilman, että alus käy välillä muussa satamassa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetut vapautukset tarkoittaisivat sitä, että yksinomaan Suomen sisävesialueella ja suojaisilla merialueilla, kuten säännöllisessä matkustajaluksiliikenteessä, vesibussiliikenteessä, aikataulun mukaisessa risteilyliikenteessä ja suuressa osassa yhteysalusliikenteestä olisi pääsääntönä ehdotetun lain 5 §:ssä tarkoitettu matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärän laskeminen ja ilmoittaminen aluksen päällikölle ja maihin. Henkilöiden lukumäärän ilmoittamisvelvollisuutta maihin ei olisi kuitenkaan yksinomaan Suomen sisävesialueella tai säännöllisessä liikenteessä suojaisilla merialueilla liikennöivillä aluksilla, jos satamien välinen matka kestää alle tunnin. Aluksella olevien henkilöiden lukumäärää koskevat tiedot olisivat kuitenkin aina aluksen päälliköllä.

Henkilöluettelodirektiivin johdantokappaleen 4 kohdan mukaan tiedot matkustajista ja laivaväestä on kirjattava, jotta helpotetaan etsintä- ja pelastustoimintaa sekä onnettomuuden tehokasta jälkiselvittelyä eli onnettomuuteen joutuneiden henkilöiden yksilöimistä, siihen liittyvien oikeudellisten kysymysten selvittämistä sekä soveltuvan lääkärihoidon antamista pelastetuille henkilöille. Kyseiset tiedot torjuisivat matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden sukulaisten ja muiden heidän lähipiiriinsä kuuluvien tarpeetonta huolta sellaisilla vesillä tapahtuneissa merionnettomuuksissa, jotka etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä tehdyn vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen (SAR) mukaisesti ovat jäsenvaltioiden vastuulla.

Ehdotetun lain 5 ja 6 §:n säännöksiä sovelletaan henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan 1 ja 2 kohtien mukaisesti myös Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuleviin aluksiin, purjehtivatpa nämä Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tai muiden maiden lippujen alla.

Henkilöluettelodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan Euroopan yhteisön jäsenvaltiot saavat myöntää oman lippunsa alla purjehtiville, yhteisön ulkopuolelta tuleville aluksille henkilöluettelodirektiiviin perustuvia vapautuksia ja poikkeuksia ainoastaan direktiivin vapautuksia tai poikkeuksia koskevien edellytysten mukaisesti.

Jos joku muu valtio kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltio ei kuitenkaan ole sisällyttänyt omaan lainsäädäntöönsä henkilöluettelodirektiivin mahdollistamia vapautuksia, niin tuon SOLAS-yleissopimuksen osapuolena olevan valtion lipun alla kulkeviin aluksiin sovelletaan aluksen lippuvaltion säännöksiä henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

7 §. Erityisten tietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan henkilöluetteloon olisi kirjattava matkustajan tai hänen huoltajansa pyynnöstä myös sellainen vanhuuden, vammaisuuden tai muun syyn aiheuttama huolenpidon tai avun tarve, jolla on merkitystä pelastustoimenpiteiden kannalta. Kirjaamisvelvollisuus koskisi paitsi niitä matkustaja-aluksia, joilla henkilötiedot on kirjattava 6 §:n mukaisesti, myös kansainvälisellä matkalla olevia aluksia. Kansainvälisellä matkalla tarkoitetaan 3 §:n 13 kohdan määritelmän mukaisesti merimatkaa Suomen satamasta Suomen ulkopuolella olevaan satamaan tai päinvastoin sekä myös merimatkaa Suomen satamasta Suomen aluevesien ulkopuolelle. Erityisten tietojen kirjaamisvelvollisuus kansainvälisellä matkalla ei olisi sidottu matkan pituuteen. Erityisten tietojen kirjaamisvelvollisuus koskisi ainoastaan aluksella matkustajina olevia henkilöitä ja tiedot kirjattaisiin vain matkustajan tai hänen huoltajansa sitä pyytäessä. Ehdotettu erityisten tietojen kirjaamista koskeva säännös perustuu 6 §:ään liittyvän henkilötietojen kirjaamisen osalta henkilöluettelodirektiivin 5 artiklaan. Ehdotettu kirjaamisvelvollisuus vastaa sisällöltään nykyisen henkilöluetteloasetuksen 6 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhtiön velvollisuudesta varmistaa, että erityiset tiedot kirjataan ja toimitetaan ennen aluksen lähtöä satamasta aluksen päällikölle ja yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelonpitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Matkustajia koskevien erityisten tietojen olisi aina oltava saatavissa aluksella mahdollisten onnettomuus- ja evakuoitintilanteiden varalta. Lisäksi tietojen tulisi olla saatavissa myös maista henkilöluettelon pitäjältä tai yhtiön muusta vastaavasta järjestelmästä. Säännös vastaa sisällöltään henkilöluettelodirektiivin 5 ja 8 artiklan säännöksiä. Säännös vastaa nykyisen henkilöluetteloasetuksen 8 §:n 2 momentin säännöstä erityisten tietojen kirjaamisen ja aluksen päällikölle toimittamisen osalta. Säännös poikkeaa nykyisen henkilöluetteloasetuksen säännöksistä siten, että yhtiön velvollisuutena olisi varmistaa tietojen toimittaminen myös maissa olevalle henkilöluettelon pitäjälle. Säännös vastaa sisällöltään henkilöluettelodirektiivin 5 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 5 §:n 2 momentin säännöstä. Säännöksessä on täsmennetty sitä, että henkilöluettelon pitäjä vastaa myös yhtiön muusta maissa olevasta vastaavasta järjestelmästä. Nykyisen henkilöluetteloasetuksen 9 §:n mukaan tietojen toimittamisesta maihin vastaa aluksen päällikkö.

Vanhuuden, vammaisuuden tai muun syyn aiheuttamaa avun tarvetta ei kirjattaisi, jos matkustaja tai hänen huoltajansa eivät sitä pyydä. Tämä vastaa Euroopan yhteisön henkilörekisteri- ja tietosuoja-asioissa omaksuttua niin sanottujen arkaluontoisten tietojen käsittelyn periaatteita. Huolenpidon tai avun tarvetta ei myöskään kirjata, jos sillä ei ole merkitystä pelastustoimenpiteiden kannalta. Henkilön liikunta- ja aistirajoitteet kirjattaisiin pyynnöstä samoin kuin esimerkiksi erilaiset pelastautumista haittaavat aisteihin liittyvät rajoitteet.

8 §. Aluksen päällikön huolehtimisvelvollisuus. Pykälän mukaan aluksen päällikön velvollisuutena olisi ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta varmistaa, ettei aluksella olevien henkilöiden lukumäärä ylitä määrää, jonka kuljettaminen on aluksella sallittua. Ehdotetun 5 §:n mukaan aluksella olevat

henkilöt on laskettava ennen aluksen lähtöä satamasta ja lukumäärä ilmoitettava myös aluksen päällikölle. Aluksen katsastusasiakirjoista voidaan tarkastaa aluksella kuljetettavien henkilöiden enimmäismäärä. Säännös vastaa henkilöluettelodirektiivin 7 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 9 §:n 2 momentin säännöksiä sekä SOLAS-yleissopimuksen III/27 sääntöä.

3 luku Henkilöluetteloitijärjestelmä

9 §. *Henkilöluetteloitijärjestelmän käyttö-tarkoitus.* Pykälässä säädettäisiin henkilöluetteloitijärjestelmän käyttötarkoituksesta. Järjestelmän tarkoituksena olisi parantaa matkustajien ja laivaväen turvallisuutta ja pelastusmahdollisuuksia sekä tehostaa etsintä- ja pelastustoimintaa ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjä. Ehdotettu pykälä on uusi ja sen sisältö perustuu henkilöluettelodirektiiviin.

10 §. *Henkilöluetteloitijärjestelmän perustaminen ja hyväksyminen sekä henkilöluettelon pitäjän nimeäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön, jonka matkustajialus on merkitty Suomen alusrekisteriin, olisi perustettava henkilöluetteloitijärjestelmä, jos yhtiön on 5 §:n mukaisesti laskettava ja ilmoitettava matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärä tai 6 §:n mukaisesti kirjattava ja ilmoitettava aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot. Samoilla tai samanlaisilla reiteillä ei saisi käyttää eri järjestelmiä ilman erityistä syytä. Säännös vastaa henkilöluettelodirektiivin 8 artiklan ja 11 artiklan 2 kohdan sekä nykyisen henkilöluetteloasetuksen 7 §:n 1 momentin säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiön olisi haettava henkilöluetteloitijärjestelmälle Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä ennen kuin järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön. Yhtiön olisi nimettävä henkilöluettelon pitäjä ja ilmoitettava tämän yhteystiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle. Yhtiön olisi annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle myös muut järjestelmän hyväksymistä varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston olisi hyväksyttävä järjes-

telmä, jos se täyttää lakiehdotuksessa järjestelmälle asetetut vaatimukset.

Pykälän 4 momentin mukaan yhtiön olisi haettava myös Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä, jos henkilöluetteloitijärjestelmään tehtäisiin olennaisia muutoksia.

Henkilöluetteloitijärjestelmän hyväksymistä edellyttävä säännös sisältyy myös henkilöluettelodirektiivin 10 artiklaan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 7 §:n 3 momenttiin. Lain 10 §:ään on nykyiseen henkilöluetteloasetukseen verrattuna täsmennetty velvollisuutta perustaa henkilöluetteloitijärjestelmä. Tällainen velvollisuus olisi yhtiöllä, jonka alus purjehtii Suomen lipun alla ja on tällöin merkittynä Suomen alusrekisteriin. Yhtiö voi olla esimerkiksi aluksen omistaja tai varustamotyönantaja.

11 §. *Henkilöluetteloitijärjestelmän tietosisältö.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoja yhtiö ja henkilöluettelon pitäjä saa henkilöluetteloitijärjestelmää varten kerätä ja tallentaa. Näitä tietoja olisivat lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitetut tiedot henkilöiden lukumäärästä, 6 §:ssä tarkoitetut henkilötiedot ja 7 §:ssä tarkoitetut matkustajaa koskevat erityiset tiedot. Lisäksi kerättäviä ja tallennettavia tietoja olisivat yksilöidyt tiedot aluksesta, sen lähtö- ja tuloajoista ja reiteistä, joista on säännös lakiehdotuksen 6 §:ssä. Ehdotettu pykälä on uusi ja sen sisältö perustuu henkilöluettelodirektiiviin.

12 §. *Henkilöluetteloitijärjestelmän toimintavaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin henkilöluetteloitijärjestelmälle asetettavista toimintavaatimuksista. Pykälän 1 kohdan mukaan järjestelmältä edellytettäisiin selkeyttä niin, että järjestelmään tallennetut tiedot olisivat helposti luettavassa muodossa.

Pykälän 2 kohdan mukaan henkilöluetteloitijärjestelmään tallennettujen tietojen pitäisi olla tarvittaessa vaivattomasti rajavartiolaituksen, Liikenteen turvallisuusviraston, Hätäkeskuslaitoksen, poliisin, tullilaitoksen, Onnettomuustutkintakeskuksen sekä pelastuslaissa (468/2003) tarkoitettujen pelastusviranomaisten ja pelastuslaitoksen saatavilla.

Pykälän 3 kohdan mukaan järjestelmän tulisi toimia myös joustavasti ja siten, ettei alukseen tulevia tai sieltä poistuvia matkustajia viivytettäisi aiheuttomasti.

Pykälän 4 kohdan mukaan järjestelmän tulisi olla tietosuojan kannalta turvallinen. Järjestelmään tallennetut tiedot tulisi suojata tarpeellisilla teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä, jotta ne eivät tuhoutuisi tai häviäisi vahingossa, tai niitä ei vahingossa tai laittomasti hävitettäisi, muutettaisi, luovutettaisi, paljastettaisi, siirrettäisi tai annettaisi käyttöön ilman lupaa, taikka muutoin käsiteltäisi laittomasti.

Ehdotettu säännös vastaa sisällöltään henkilöluettelodirektiivin 11 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 7 §:n 2 momentin säännöksiä henkilöluettelointijärjestelmän toimivuudesta.

13 §. Yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä vastaisi 5 §:ssä tarkoitettujen henkilöiden lukumäärää koskevien tietojen, 6 §:ssä tarkoitettujen henkilötietojen ja 7 §:ssä tarkoitettujen erityisten tietojen säilyttämisestä ja tallentamisesta henkilöluettelointijärjestelmään. Henkilöluettelon pitäjä vastaisi myös näiden tietojen lähettämisestä lakiehdotuksen 12 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille etsintä- tai pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen. Säännös vastaa henkilöluettelodirektiivin 8 artiklan ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 8 §:n 1 momentin säännöksiä siten täsmennettynä, että henkilöluettelon pitäjä vastaa myös tietojen tallentamisesta henkilöluettelointijärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhtiön velvollisuudesta ilmoittaa Liikenteen turvallisuusvirastolle henkilöluettelon pitäjän vaihtumisesta tai hänen yhteystietojensa muuttamisesta. Pykälän 2 momentti on ehdotetussa laissa uusi ja se liittyy lakiehdotuksen 10 §:n 2 momenttiin, joka koskee henkilöluettelointijärjestelmien hyväksyntää ennen niiden käyttöönottoa.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston olisi ilmoitettava, kuka yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä on ja tämän yhteystiedot sekä näissä tiedoissa tapahtuneet muutokset meripelastuskeskukselle ja Hätäkeskuslaitokselle, joilta lakiehdotuksen 12 §:n 2 kohdassa tarkoitettut viranomaiset voisivat tarvittaessa saada nämä tiedot. Pykälän 3 momentti on uusi säännös ja sillä

pyritään tehostamaan ja nopeuttamaan tietojen saantia matkustaja-aluksen henkilöluettelointijärjestelmästä onnettomuustilanteissa.

4 luku **Tietojen luovuttaminen ja säilyttämisäika**

14 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kenelle ja missä tarkoituksessa henkilöluetteloihin merkityjä tietoja saisi luovuttaa ja kuka niitä saisi luovuttaa. Yhtiö ja yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä saisi luovuttaa tietoja vain etsintä- tai pelastustoimintaa sekä onnettomuuden jälkiselvittelyjä varten erikseen nimetyille viranomaisille. Näitä viranomaisia olisivat rajavartiolaitos, Liikenteen turvallisuusvirasto, Hätäkeskuslaitos, poliisi, tullilaitos, Onnettomuustutkintakeskus sekä pelastuslaissa tarkoitettut pelastusviranomaiset ja pelastuslaitos. Ehdotettu säännös tietojen luovuttamisesta ja viranomaisten nimeämisestä perustuu henkilöluettelodirektiivin 8 ja 10 artiklaan. Säännöksellä tarkennettaisiin nykyisen henkilöluetteloasetuksen 7 §:n 2 momentin säännöstä nimetyistä viranomaisista ja tietojen luovuttamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Pelastustehtävissä ja onnettomuuden jälkiselvittelytehtävissä on ensiarvoisen tärkeää, että tiedot henkilömäärästä ja matkustajien ominaisuuksista sekä etsinnässä ja jälkiselvittelyssä myös henkilöllisyydestä, saadaan tarvittaessa nopeasti käyttöön. Siksi tiedon siirtäminen luettelonpitäjältä valtuuden omaavalle viranomaiselle tapahtuu usein teknisen käyttöyhteyden avulla erilaisia puhelinyhteyksiä hyödyntäen sähköpostitse tai faksilla. Tämän mahdollistamiseksi sähköisestä tietojen luovuttamisesta on säännös ehdotetussa laissa.

Pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen oikeudesta saada lakiehdotuksessa tarkoitettuja tietoja muuhun tarkoitukseen kuin etsintä- tai pelastustoimintaa sekä onnettomuuden jälkiselvittelyjä varten säädettäisiin erikseen. Ehdotetun lain mukaan kerättyjä tietoja saisi luovuttaa ainoastaan ehdotetun lain 11 §:n 1 momentissa erikseen määritellyille viranomaisille ja siinä erikseen määritellyihin tarkoituksiin. Oikeudesta ehdotetun lain perus-

teella kerättyjen tietojen saamiseen viranomaiselle muuhun kuin ehdotetussa laissa säädettyyn etsinnän, pelastustoiminnan tai onnettomuuden jälkiselvittelytarkoitukseen säädetään erikseen. Viranomaisen oikeuden saada näitä tietoja tulisi siten perustua muussa laissa asianmukaisesti annettuun oikeusperusteeseen. Ilman tällaista yksilöityä perustetta oikeutta tietojen saamiseen ei olisi. Rajantarkastusviranomaisten osalta tällainen säännös on esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19 §:ssä. Rajantarkastusviranomaisten oikeus matkustaja-alustietojen saantiin koskee EU:n ulkorajojen yli tapahtuvia matkoja. Tulliviranomaisen oikeudesta saada tietoja rekistereistä säädetään tullilain 28 §:ssä.

Matkustaja-alusten henkilöluettelot ovat yksityisten yhtiöiden pitämiä henkilörekistereitä, eivätkä ne siten ole julkisia rekistereitä. Matkustaja-alusten henkilöluetteloissa olevia tietoja tulee viranomaisten tietoon henkilöluettelointijärjestelmiä hyväksyttäessä, valvottaessa sekä etsintä- ja onnettomuuden jälkiselvittelytapauksissa. Näissä tilanteissa henkilöluetteloissa oleviin tietoihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Merkitystä olisi muun muassa lain 24 §:n säännöksellä salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Jos henkilötietoja siirretään sähköisesti, sovellettaisiin lisäksi henkilötietolain henkilö tietojen automaattista käsittelyä sekä niitä henkilörekisteritietojen käsittelyä koskevia säännöksiä, joita henkilötietolain 2 §:n mukaan sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä.

15 §. Henkilötietojen säilyttämisaika. Pykälässä säädettäisiin henkilötietojen hävittämisestä ja säilyttämisaikasta. Yhtiön vastuulla olisi huolehtia 6 §:ssä tarkoitettujen henkilötietojen ja 7 §:ssä tarkoitettujen erityisten tietojen hävittämisestä, jos niitä ei tarvittaisi etsintä- tai pelastustoimintaa tai onnettomuuden selvittämistä tai tutkintaa varten. Tiedot olisi hävitettävä aikaisintaan 24 tunnin kuluttua ja viimeistään 72 tunnin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan. Henkilöluettelodirektiivissä ei ole säännöstä henkilötietojen tarkasta säilyttämisaikasta. Direktiivin 8 artiklan mukaan henkilötietoja ei saa säilyttää pidempään kuin on tarpeen direktiivin tarkoitusten toteuttamiseksi. Nykyisen henki-

löluetteloasetuksen 8 §:n 3 momentin mukaan henkilötiedot on hävitettävä, kun matkustajat ovat matkan päätyttyä jättäneet aluksen ja viimeistään 24 tunnin kuluessa aluksen saapumisesta määräsatamaan. Ehdotetussa pykälässä tietojen säilyttämisaikaa on pidentetty siten, että tiedot saisi hävittää aikaisintaan 24 tunnin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan. Tiedot olisi kuitenkin hävitettävä viimeistään 72 tunnin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan.

Tietojen säilyttämisaikaa määrittäminen yksiselitteisesti tunteina on perusteltua yksityisyyden suojan toteutumisen ja sen valvonnan takia. Säilyttämisaikaa ei voida määrätä kovin lyhyeksi, koska henkilötietojen saatavuus tulisi turvata myös henkilöiden katoamistilanteita koskevissa etsinnöissä, jotka ajankohtaistuvat toisinaan vasta muutaman tunnin ja joskus vuorokaudenkin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan. Kolmen vuorokauden enimmäisaikaa aluksen saapumisesta satamaan pidetään riittävänä sille, että henkilötiedot voidaan hävittää yhtiön henkilöluettelointijärjestelmästä normaalin työajan puitteissa.

5 luku **Valvonta, hallintopakko- keinot ja seuraamukset**

16 §. Valvonta. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetun lain säännösten noudattamisen valvonta kuuluisi Liikenteen turvallisuusvirastolle. Tähän sisältyisivät niin henkilöiden luettelointia ja henkilöluettelointijärjestelmää koskevien säännösten noudattamisen valvonta kuin myös esimerkiksi aluksen päällikön 8 §:n mukaisen huolehtimisvelvollisuuden valvonta ja 14 §:n mukaisen tietojen luovuttamista ja säilyttämistä koskevien velvollisuuksien valvonta. Liikenteen turvallisuusvirasto tekisi myös henkilöluettelointijärjestelmän toimivuutta koskevia tarkastuksia. Tarkastusoikeus ei kuitenkaan ulottuisi kotirauhan perustuslaillisen suojan takia asumiseen tarkoitettuihin tiloihin. Kotirauhan suojaamisen rajaaminen tarkastusoikeuden ulkopuolelle perustuu perustuslakivaliokunnan yksityisyydensuojan ulottuvuuteen antamiin kannanottoihin ja siihen, että tarkastukset voidaan tavanomaisesti suorittaa asia-

kirjoihin perustuen ja aluksen tullessa satamaan tai sieltä lähtiessä. Säännös henkilöluettelointijärjestelmän tarkastuksista perustuu henkilöluettelodirektiivin 10 artiklaan. Ehdotettua vastaava säännös valvonnasta ja tarkastuksista sisältyy myös nykyisen henkilöluetteloasetuksen 10 §:n 2 momenttiin. Ehdotus ei vaikuttaisi tietosuojavaltuutetun henkilötietolakiin perustuvia valvontavaltuuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston tulisi viipymättä ilmoittaa aluksen lippuvaltiolle, jos alus ei noudata ehdotetun lain säännöksiä ja säännösten rikominen on selvää ja vakavaa. Ehdotettu säännös ei perustu henkilöluettelodirektiiviin, eikä vastaavaa säännöstä myöskään ole nykyisessä henkilöluetteloasetuksessa. Ehdotetun säännöksen sisällyttäminen lakiehdotukseen on perusteltua, koska ulkomaisten alusten henkilöluettelojärjestelmiä ei hyväksytä Suomessa.

17 §. Hallintopakkokeinot. Pykälässä säädetäisiin menettelystä, johon Liikenteen turvallisuusvirasto voisi ryhtyä, jos yhtiö, yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä tai aluksen päällikkö ei noudata ehdotetun lain säännöksiä. Liikenteen turvallisuusvirasto voisi velvoittaa asianomaisen tahon korjaamaan havaitun puutteen tai epäkohdan. Puutteen tai epäkohdan korjaamiselle voitaisiin asettaa määräaika, jonka pituus riippuisi puutteen tai epäkohdan vakavuudesta ja laajuudesta. Asetettu määräaika voisi olla enintään kuusi kuukautta. Päätöksen tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko ja, jos kyse ei ole vähäisestä puutteesta tai epäkohdasta, myös uhka, että aluksen matkanteko keskeytetään. Keskeyttämisuhka olisi kuitenkin mahdollinen ainoastaan silloin, kun kyse ei ole vähäisestä puutteesta tai epäkohdasta. Uhkasakosta ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaisissa (1113/1990). Puute tai epäkohta olisi vähäinen esimerkiksi silloin kun ehdotetun lain mukaista velvollisuutta henkilömäärän laskemiseen tai henkilötietojen luettelointiin, henkilöluettelon pitäjän nimeämiseen tai henkilöluettelointijärjestelmän perustamiseen tai henkilötietojen hävittämiseen ei ole toistuvasti laiminlyöty.

Ehdotettu säännös hallintopakkokeinoista puutteen tai epäkohdan korjaamiseksi olisi

tarpeen sisällyttää lakiehdotukseen, koska katsotaan, että matkustaja-aluksen henkilöluetteloja koskevassa asiassa ei voida soveltaa alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa (370/1995) säädettyjä puutteen tai epäkohdan korjaamista koskevia menettelyjä.

Henkilöluettelodirektiivin 14 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamusjärjestelmä direktiivin nojalla annettujen kansallisten määräysten rikkomisen varalta ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kyseisiä seuraamuksia sovelletaan. Määrättyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, rikkomukseen suhteutettuja ja luonteeltaan varoittavia. Ehdotetulla hallintopakkokeinoja koskevalla säännöksellä sekä 18 ja 19 §:ssä tarkoitetuilla rangaistussäännöksillä toteutettaisiin direktiivin 14 artiklan vaatimus seuraamusjärjestelmästä säätämisestä. Nykyisessä henkilöluetteloasetuksessa ei ole säännöksiä seuraamusjärjestelmästä. Oikeusturvan perusteista on perustuslain mukaan muutoinkin säädettävä lailla. Säännöksessä ehdotettu puutteen tai epäkohdan korjaamista koskeva menettely olisi oikeassa suhteessa verrattuna säännöksessä tarkoitettuun lain noudattamatta jättämisestä koskevaan laiminlyöntiin.

Ehdotus ei vaikuttaisi tietosuojavaltuutetun henkilötietolakiin perustuvaan toimivaltaan hallintopakkokeinojen käyttöön.

18 §. Henkilöluettelorikkomus matkustaja-aluksella. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rangaistusseuraamuksista. Matkustaja-aluksella olevien henkilöiden luetteloinnin tarkoituksen toteuttamiseksi on perusteltua, että laissa säädettyjen velvollisuuksien noudattamista seurataan tehokkaasti ja että velvollisuuksien rikkominen säädetään rangaistavaksi. Ehdotettu säännös perustuu henkilöluettelodirektiivin 14 artiklan vaatimukseen seuraamusjärjestelmästä säätämisestä.

Pykälän 1 momentin 1 - 3 kohdassa säädetäisiin rangaistavaksi lakiehdotuksen 5 §:ssä säädetty henkilöiden laskemisen ja lukumäärän ilmoittamisen laiminlyönti, 6 §:ssä säädetty henkilötietojen kirjaamisen ja ilmoittamisen laiminlyönti sekä 7 §:ssä säädetty erityisten tietojen henkilöluetteloon kirjaamisen tai ilmoittamisen laiminlyönti. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan rangaistavaa olisi 8 §:ssä säädetty aluksen päällikön huo-

lehtimisvelvollisuuden laiminlyönti. Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 10 §:ssä säädetyn henkilöluettelointijärjestelmän perustamisen, henkilöluettelon pitäjän nimeämisen ja Liikenteen turvallisuusvirastolle ilmoittamisen laiminlyönti. Pykälän 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 11 §:ssä säädettyjen tietojen kerääminen ja tallentaminen henkilöluettelointijärjestelmää varten 11 §:n vastaisesti. Pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen henkilöluetteloihin sisältyvien tietojen säilyttämisen ja tallentamisen ja niiden lähettämisen sekä henkilöluettelon pitäjää koskevien muutostietojen ilmoittamisen laiminlyönti. Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan rangaistavaa olisi henkilöluetteloihin merkittyjen tietojen luovuttaminen 14 §:n vastaisesti. Pykälän 1 momentin 9 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 15 §:ssä säädetty henkilötietojen hävittämismääräyksen laiminlyönti.

Rikosoikeudellisena seuraamuksena 5—8, 10, 11 ja 13—15 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien laiminlyönnistä olisi tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädettäisi ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta, sakkoon henkilöluettelorikkomuksesta matkustaja-aluksella.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan se, joka rikkoo 17 §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua velvoitetta, tulee jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. Pykälän 2 momentilla toteutetaan sanktiokumulaation kielto, mikä tarkoittaa, että samasta teosta ei saa seurata useampia seuraamuksia.

Lain 4 §:n mukaan henkilötietolain soveltaminen matkustaja-aluksen henkilöluettelon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja henkilöluettelon merkityn oikeuksiin on toissijaista. Tämä koskee myös henkilötietolain henkilörekisteririkkomuksen suhdetta kyseessä olevaan pykälään.

19 §. Viittaukset rikoslakiin. Pykälässä viitattaisiin rangaistussäännösten osalta täydentävästi rikoslain (39/1889) 38 lukuun, jossa säädetään rangaistus henkilörekisteririkoksesta, tietomurrosta ja salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Säännös perustuu henkilöluettelodirektiivin 14 artiklan vaatimukseen

seuraamusjärjestelmästä säätämisestä. Rikoslain 38 luvussa tarkoitetut rangaistukset liittyvät vakavampiin tekemuotoihin kuin 18 §:ssä tarkoitettu henkilöluettelorikkomus matkustaja-aluksella.

6 luku Erinäiset säännökset

20 §. Vapautukset. Liikenteen turvallisuusviraston olisi ilmoitettava henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle luettelointivaatimusten vapautuksista, joita 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin mukaan on muualla kuin Suomen sisävesialueella. Nämä vapautukset tulee henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti perustella komissiolle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi Suomen suojaisilla merialueilla liikennöivien matkustaja-alusten vapautuksia. Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta maihin olisivat vapautettuja alukset, jotka liikennöivät sellaisessa säännöllisessä liikenteessä Suomen suojaisilla merialueilla, jossa satamien välinen matka kestää alle tunnin. Ehdotetun 6 §:n 3 momentin mukaan henkilötietojen kirjaamisesta ja ilmoittamisesta maihin olisivat vapautettuja Suomen suojaisilla merialueilla liikennöivät matkustaja-alukset. Suojaisista merialueista ja niiden rajoista annettavista määräyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 22 §:ssä. Ehdotettu säännös vapautusten ilmoittamisvelvollisuudesta perustuu henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3 kohtaan ja vastaa nykyisen henkilöluetteloasetuksen 11 §:n 3 momenttia.

21 §. Poikkeukset. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiöllä ei olisi henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 4 kohdan mukaista henkilöiden kirjaamis- ja ilmoittamisvelvollisuutta sellaisen alueen säännöllisessä liikenteessä, jolle Euroopan yhteisöjen komissio on myöntänyt kokonaan tai osittain poikkeuksen direktiivin 5 artiklan 1 kohdan vaatimuksista direktiivin 9 artiklan 4 kohdassa säädettyin edellytyksin. Säännös perustuu henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 4 kohtaan ja vastaa nykyisen henkilöluetteloasetuksen 11 §:n 1 momenttia.

Edellytyksinä poikkeuksen myöntämiselle direktiivin 9 artiklan 4 kohdassa mainitaan

alueen säännöllinen liikenne, jossa yli kahden metrin merkitsevän aallonkorkeuden vuosittainen todennäköisyys on alle kymmenen prosenttia, ja jos matkan pituus ei ylitä suunnilleen 30:tä meripeninkulmaa tai jos liikenteen pääsiällisenä tarkoituksena on tavanomaisen säännöllisen yhteyden ylläpitäminen syrjäisten alueiden asukkaille. Tällöin jäsenvaltio, jonka satamasta matkustajalukset lähtevät kotimaan matkalle, tai kaksi jäsenvaltiota, joiden satamien välillä matkustajalukset liikennöivät, voi pyytää komissiota myöntämään kokonaan tai osittaisen poikkeuksen henkilötietojen kirjaamisesta edellyttäen, että yhtiöt katsovat mahdolliseksi toteuttaa henkilötietojen kirjaamisen. Henkilötietojen kirjaamisen toteuttamisen mahdollisuus on tätä tarkoitusta varten todistettava. Lisäksi on osoitettava, että alueella, jolla kyseiset alukset liikennöivät, on tarjolla maista navigointiapua sekä luotettavia sääennusteita ja että asianmukaiset ja riittävät etsintä- ja pelastuspalvelut ovat saatavilla. Myönnetty poikkeukset eivät saa vaikuttaa haitallisesti kilpailuun.

Pykälän 2 momentin mukaan poikkeusta koskeva hakemus olisi osoitettava liikenne- ja viestintäministeriölle, joka päättäisi, haakeeko se esitettyä poikkeusta Euroopan yhteisöjen komissiolta. Liikenne- ja viestintäministeriön olisi ennen päätöksen tekemistä pyydettävä asiasta lausunto Liikenteen turvallisuusvirastolta, rajavartiolaitokselta sekä myös Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta niissä tapauksissa, joissa poikkeuksella on merkitystä Ahvenanmaan maakunnan liikenteelle.

Pykälän 3 momentin mukaan poikkeus voisi koskea Suomen satamista liikennöiviä matkustajalukuksia, jotka purjehtivat SOLAS-yleissopimuksen sopimuspuolena olevan muun kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltion lipun alla vain, jos kyseinen valtio antaa siihen luvan. Säännös perustuu henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 5 kohtaan ja vastaa sisällöltään nykyisen henkilöluetteloasetuksen 11 §:n 4 momenttia.

22 §. Määräykset suojaisista merialueista ja niiden rajoista. Pykälän mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaisi tarkemmat määräykset 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetuista suojaisista merialueista ja niiden rajoista.

Suojainen merialue on määritelty henkilöluettelodirektiivin 2 artiklassa ja nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 9 kohdassa. Edellytyksenä on, että merialue on avomeren vaikutuksilta suojassa, eikä matkustaja-alus siellä milloinkaan ole yli kuuden meripeninkulman päässä suojapaikasta, jossa haaksirikko-utuneet voivat nousta maihin ja jonka lähistöllä etsintä- ja pelastuspalvelut voidaan hoitaa.

Merenkululaitos on nykyisen henkilöluetteloasetuksen 2 §:n 9 kohdassa olevan valtuutuksen nojalla antanut 26 päivänä syyskuuta 2000 määräykset suojaisista merialueista. Nämä määräykset annettaisiin uudelleen ehdotetussa pykälässä olevan valtuutuksen nojalla.

23 §. Henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävä maksu. Pykälän mukaan henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittäisiin maksu siten kuin valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Liikenteen turvallisuusviraston maksullisista suoritteista säädetään tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

24 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta Liikenteen turvallisuusviraston sekä liikenne- ja viestintäministeriön tämän lain nojalla tekemiin päätöksiin. Muutosta haettaisiin valittamalla hallintolainkäyttölaissa säädetyin tavoin. Tässä tarkoitettuja päätöksiä olisivat muun muassa henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymättä jättäminen 10 §:n nojalla, puutteen korjaamista tai epäkohdan poistamista koskeva päätös ja uhkasakon tai keskeyttämishukan asettamista koskeva päätös 17 §:n nojalla. Liikenteen turvallisuusviraston päätöstä olisi kuitenkin muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Ehdotettu poikkeus hallintolainkäyttölain mukaiseen pääsääntöön perustuisi siihen, että päätösten täytäntöönpano ei turvallisuusyistä kestä muutoksenhaun aiheuttamaa viivytystä. Liikenne- ja viestintäministeriön päätöstä olisi noudatettava vasta lainvoimaisena.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusviraston henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävään maksuun haettaisiin muutosta siten kuin valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään. Valtion

maksuperustelain mukaan päätöksestä määrättyihin maksuihin haetaan ensin oikaisua päätöksen tehneeltä viranomaiselta, jonka päätöksestä vasta voi valittaa hallinto-oikeuteen.

25 §. Tuomioistuin. Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Muissa kuin ehdotetun lain 24 §:ssä tarkoitetuissa ehdotetun lain mukaan käsiteltävissä asioissa toimivaltainen tuomioistuin määräytyisi merilain 21 luvun säännösten mukaan.

7 luku. Voimaantulo

26 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaisiksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotetulla lailla kumottaisiin matkustaja-aluksen henkilöluetteloista 21 päivänä syyskuuta 2000 annettu valtioneuvoston asetus (824/2000) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

27 §. Siirtymäsäännös. Ehdotetun lain voimaan tullessa käytössä oleville henkilöluettelointijärjestelmille olisi haettava 10 §:n 2 momentin mukainen hyväksyntä vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Ehdotetulla säännöksellä pyrittäisiin varmistamaan lain toimivuus ja uusien vaatimusten täyttäminen.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2 Tarkemmat säännökset ja mää- räykset

Lakiehdotukseen ei sisälly valtuutta ase-
tuksen antamiseen. Ehdotetun lain 22 §:ään sisältyisi valtuutus Liikenteen turvallisuusvirastolle tarkempien määräysten antamiseen suojaisista merialueista ja niiden rajoista. Säännös täyttäisi riittävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset, koska siinä viitattaisiin ehdotetun lain 3 §:n 11 kohtaan, jossa määriteltäisiin suojaisien merialueiden rajauksen perusteet samansisältöisinä kuin ne ovat henkilöluettelodirektiivissä.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Samalla kumottaisiin nykyinen henkilöluetteloasetus. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4 Suhde perustuslakiin ja säättä- misjärjestys

Perustuslain, henkilötietolain ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan matkustaja-aluksen henkilöluetteloja koskevasta laista tulisi säädeltävään kokonaisuuteen sovitettuna, riittävän yksityiskohtaisella tarkkuudella käydä ilmi yksityiselämän suojan turvaamiseksi luetteloinnin tavoite (ehdotetun lain 1 §), luetteloitujen tietojen käyttötarkoitus (ehdotetun lain 9 §), luetteloitavat tiedot (ehdotetun lain 5–7 § ja 11 §), tietojen säilytysaika (ehdotetun lain 15 §), tietojen luovuttamisperusteet (ehdotetun lain 14 §) ja henkilöluetteloon merkityn oikeusturva (ehdotetun lain 16, 17, 24 ja 25 §).

Yksityiselämän suoja perusoikeutena on otettu huomioon myös henkilöluettelointijärjestelmän tarkastusoikeutta koskevassa 16 §:n 1 momentissa, jonka mukaan tarkastusoikeus ei ulotu asumiseen tarkoitettuihin tiloihin.

Ehdotetun lain 18 §:ään on sisällytetty rangaistussäännös, jossa pyritään tarkkarajaisesti ilmaisemaan ne teot, jotka laissa ehdotetaan säädettäväksi rangaistaviksi. Sääntelyyn liittyy sanktiokumulaation kieltö.

Oikeusturvaa perusoikeutena koskevat vaatimukset toteutuvat muutoksenhakua koskevan 24 §:n osalta hallintolainkäyttölaisissa ja uhkasakkoa ja keskeyttämisuhkaa koskevan 17 §:n osalta uhkasakkolaisissa. Yhtiön vastuuta koskevia oikeusriitoja varten ehdotettuun lakiin sisältyy 25 §:n toimivaltaista tuomioistuinta koskeva säännös, jonka mukaan muut kuin lakiehdotuksen 24 §:ssä tarkoitettut asiat ehdotetaan keskitettäväksi merilain 21 luvussa tarkoitettuihin merioikeuksiin asiantuntemuksen ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi. Lakiehdotukseen ei sisälly muutoksenhakurajoituksia.

Ehdotetun lain 22 §:ssä on Liikenteen turvallisuusviraston määräystenantovaltuutta koskeva säännös. Ehdotettu säännös on soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu henkilöluettelodirektiivin ja ehdotetun lain 3 §:n 11 kohdan sisältöön, jossa suojaisten merialueiden rajauksen perusteista säädetään yksityiskohtaisesti. Liikenteen turvallisuusviraston määräykset olisivat asialliselta merkitykseltään teknisluontoista suojaisten merialueiden

rajakoordinaattien määrittelyä. Näin ollen ehdotetulle ratkaisulle on olemassa sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä.

Ehdotettu laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

matkustaja-aluksen henkilöluetteloista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Matkustajien ja laivaväen turvallisuuden ja pelastamismahdollisuuksien parantamiseksi sekä etsintä- ja pelastustoiminnan ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjen tehostamiseksi matkustaja-aluksella olevat henkilöt on laskettava ja luetteloitava ennen aluksen lähtöä satamasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kaikkiin suomalaisiin matkustaja-aluksiin ja sellaisiin ulkomaisiin matkustaja-aluksiin, jotka saapuvat suomalaiseseen satamaan tai lähtevät suomalaisesta satamasta.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) sota-alukseen eikä joukkojenkuljetusalukseen;
- 2) puolustusvoimien eikä rajavartiolaitoksen alukseen, ellei sitä säännöllisesti käytetä

yleisessä liikenteessä kuljettamaan matkustajia;

3) huviveneeseen, jolle ei ole määrätty miehitystä ja jolla ei kuljeteta yli 12:ta matkustajaa kaupallisessa tarkoituksessa.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *henkilöluettelodirektiivillä* yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä annettua neuvoston direktiiviä 98/41/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/84/EY;

2) *ISM-säännöstöllä* kansainvälisen turvallisuusjohtamissäännösten täytäntöönpanosta yhteisössä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 3051/95 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 336/2006 liitteessä I olevaa alusten turvallista toimintaa ja ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevaa kansainvälistä turvallisuusjohtamissäännöstöä;

3) *SOLAS-yleissopimuksella* vuoden 1974 kansainvälistä yleissopimusta ihmishengen turvallisuudesta merellä (SopS 11/1981) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;

4) *henkilöllä* kaikkia aluksella olevia henkilöitä iästä riippumatta;

5) *matkustajalla* jokaista muuta henkilöä kuin aluksen päällikköä tai laivaväkeen kuuluvaa tai muuta, missä ominaisuudessa tahansa alukseen toimeen otettua tai siinä aluksen lukuun työskentelevää henkilöä; matkustajien lukumäärään ei kuitenkaan lueta yhtä vuotta nuorempia lapsia;

6) *matkustaja-aluksella* alusta ja suurnopeusalusta, joka saa kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa;

7) *suurnopeusaluksella* SOLAS-yleissopimuksen X luvun 1 säännössä määritellyä suurnopeusalusta;

8) *yhtiöllä* matkustaja-aluksen omistajaa taikka muuta yhteisöä tai henkilöä, kuten liikenteen harjoittajaa tai ilman miehistöä rahdatun aluksen rahtaaajaa, joka on laivanisännän sijasta ottanut vastuun matkustaja-aluksen käytöstä;

9) *yhtiön nimeämällä henkilöluettelon pitäjällä* vastuullista maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt täyttämään ISM-säännösten velvoitteet, tai maissa olevaa henkilöä, jonka yhtiö on nimennyt vastaamaan yhtiön matkustaja-aluksella olevia henkilöitä koskevien tietojen säilyttämisestä ja niiden lähettämisestä tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen;

10) *Suomen sisävesialueella* suomalaisia jokia, järviä ja kanavia;

11) *suojaisella merialueella* avomeren vaikutuksilta suojassa olevaa merialuetta, jolla matkustaja-alus ei milloinkaan ole yli kuuden meripeninkulman päässä suojapaikasta, jossa haaksirikkoutuneet voivat nousta maihin, ja jonka lähistöllä etsintä- ja pelastuspalvelut voidaan hoitaa;

12) *säännöllisellä liikenteellä* sarjaa laivamatkoja kahden tai useamman saman välillä tai risteilyliikenteenä satamasta samaan satamaan joko julkaistun aikataulun mukaisesti tai niin säännöllisesti tai usein, että matkat muodostavat järjestelmällisen sarjan;

13) *kansainvälisellä matkalla* merimatkaa Suomen satamasta Suomen ulkopuolella olevaan satamaan tai päinvastoin sekä merimatkaa Suomen satamasta Suomen aluevesien ulkopuolelle.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, matkustaja-aluksen henkilöluetteloon sisältyvän henkilötiedon käsittelyyn ja henkilöluetteloon merkityn oikeuksiin sovelletaan, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

2 luku

Henkilöiden luettelointi ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta

5 §

Henkilöiden lukumäärän laskeminen ja ilmoittaminen

Yhtiön on huolehdittava siitä, että ennen matkustaja-aluksen lähtöä satamasta aluksessa olevat henkilöt lasketaan ja lukumäärä ilmoitetaan aluksen päällikölle sekä yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Alus, sen lähtö- ja tuloaika ja reitit on yksilöitävä maihin tehtävässä ilmoituksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua henkilöiden lukumäärän ilmoittamisesta yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään ovat kuitenkin vapautettuja matkustaja-alukset, jotka liikennöivät yksinomaan Suomen sisävesialueella tai sellaisessa säännöllisessä liikenteessä Suomen suojaisilla merialueilla, jossa satamien välinen matka kestää alle tunnin.

6 §

Henkilötietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen

Jos matkustaja-aluksen matkan pituus on yli 20 meripeninkulmaa lähtöpaikasta, yhtiön on 5 §:n 1 momentissa säädetyn lisäksi huolehdittava siitä, että aluksella olevien henkilöiden sukunimi, etunimi, sukupuoli, kansalaisuus sekä se, ovatko he aikuisia, lapsia vai

sylilapsia, taikka heidän ikänsä, syntymävuotensa tai syntymäaikansa kirjataan.

Yhtiön on huolehdittava siitä, että henkilötiedot kerätään ennen aluksen lähtöä satamasta ja toimitetaan viimeistään 30 minuutin kuluttua lähdöstä yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään. Jos matkustaja-aluksen matkan pituus on yli 40 meripeninkulmaa lähtöpaikasta, henkilötiedot on toimitettava mainitussa ajassa myös aluksen päällikölle.

Jos matkustaja-alus liikennöi vain Suomen sisävesialueella tai Suomen suojaisilla merialueilla, se on kuitenkin vapautettu 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta kirjaamis- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

7 §

Erityisten tietojen kirjaaminen ja ilmoittaminen

Kansainvälisellä matkalla tai, jos henkilötiedot on kirjattava 6 §:n mukaisesti, henkilöluettelon on matkustajan tai hänen huoltajansa pyynnöstä merkittävä myös sellainen vanhuuden, vammaisuuden tai muun syyn aiheuttama huolenpidon tai avun tarve, jolla on merkitystä pelastustoimenpiteiden kannalta.

Yhtiön on varmistettava, että 1 momentissa tarkoitettut tiedot kirjataan ja toimitetaan ennen aluksen lähtöä satamasta aluksen päällikölle ja yhtiön nimeämälle henkilöluettelon pitäjälle tai henkilöluettelon pitäjän vastuulla olevaan yhtiön muuhun maissa olevaan vastaavaan järjestelmään.

8 §

Aluksen päällikön huolehtimisvelvollisuus

Aluksen päällikön on ennen aluksen lähtöä satamasta varmistettava, ettei aluksella olevien henkilöiden lukumäärä ylitä määrää, jonka kuljettaminen on aluksella sallittua.

3 luku

Henkilöluettelointijärjestelmä

9 §

Henkilöluettelointijärjestelmän käyttötarkoitus

Henkilöluettelointijärjestelmän tarkoituksena on parantaa matkustajien ja laivaväen turvallisuutta ja pelastamismahdollisuuksia sekä tehostaa etsintä- ja pelastustoimintaa ja mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjä.

10 §

Henkilöluettelointijärjestelmän perustaminen ja hyväksyminen sekä henkilöluettelon pitäjän nimeäminen

Yhtiön, jonka matkustaja-alus on merkitty Suomen alusrekisteriin, on perustettava henkilöluettelointijärjestelmä, jos yhtiön on 5 §:n mukaisesti laskettava ja ilmoitettava matkustaja-aluksella olevien henkilöiden lukumäärä tai 6 §:n mukaisesti kirjattava ja ilmoitettava aluksella olevien henkilöiden henkilötiedot. Samoilla tai samantyyppisillä reiteillä ei saa käyttää eri järjestelmiä ilman erityistä syytä.

Yhtiön on haettava henkilöluettelointijärjestelmälleen Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä ennen järjestelmän käyttöönottoa. Yhtiön on nimettävä henkilöluettelon pitäjä ja ilmoitettava tämän yhteystiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle. Yhtiön on annettava Liikenteen turvallisuusvirastolle myös muut järjestelmän hyväksymistä varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä järjestelmä, jos se täyttää tämän lain vaatimukset.

Jos henkilöluettelointijärjestelmään tehdään olennaisia muutoksia, yhtiön on haettava muutoksille Liikenteen turvallisuusviraston hyväksyntä.

11 §

Henkilöluettelointijärjestelmän tietosisältö

Yhtiö ja henkilöluettelon pitäjä saa henkilöluettelointijärjestelmää varten kerätä ja tallentaa:

- 1) 5 §:ssä tarkoitetun henkilöiden lukumäärän;
- 2) 6 §:ssä tarkoitetut henkilötiedot;
- 3) 7 §:ssä tarkoitetut matkustajaa koskevat erityiset tiedot;
- 4) yksilöidyt tiedot aluksesta, sen lähtö- ja tuloajoista ja reiteistä.

12 §

Henkilöluettelointijärjestelmän toimintavaatimukset

Yhtiön on suunniteltava ja toteutettava henkilöluettelointijärjestelmänsä siten, että:

- 1) järjestelmään tallennetut tiedot ovat helposti luettavassa muodossa;
- 2) järjestelmään tallennetut tiedot ovat tarvittaessa vaivattomasti rajavartiolaitoksen, Liikenteen turvallisuusviraston, Häätäkeskuslaitoksen, poliisin, tullilaitoksen, Onnettomuustutkintakeskuksen sekä pelastuslaissa (468/2003) tarkoitettujen pelastusviranomaisten ja pelastuslaitoksen saatavilla;
- 3) järjestelmä toimii joustavasti ja ettei alukseen tulevia tai sieltä poistuvia matkustajia viivytetä aiheuttomasti;
- 4) järjestelmään tallennetut tiedot suojataan tarpeellisilla teknisillä ja organisatorisilla toimenpiteillä, jotta ne eivät tuhoutuisi tai häviäisi vahingossa, tai niitä ei vahingossa tai laittomasti hävitettäisi, muutettaisi, luovutettaisi, paljastettaisi, siirrettäisi tai annettaisi käyttöön ilman lupaa, taikka muutoin käsiteltäisi laittomasti.

13 §

Yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä

Yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä vastaa 5—7 §:ssä tarkoitettujen tietojen säilyttämisestä ja tallentamisesta henkilöluettelointijärjestelmään sekä tietojen lähettämisestä

12 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille etsintä- tai pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille tiedoksi hätätilanteessa tai onnettomuuden jälkeen.

Jos yhtiö nimeää uuden henkilöluettelon pitäjän tai henkilöluettelon pitäjän yhteystiedot muuttuvat, yhtiön on ilmoitettava muutoksista Liikenteen turvallisuusvirastolle.

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava, kuka yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä on ja tämän yhteystiedot sekä näissä tiedoissa tapahtuneet muutokset meripelastuskeskukselle ja Häätäkeskuslaitokselle, joilta 12 §:n 2 kohdassa tarkoitettut viranomaiset voivat tarvittaessa saada nämä tiedot.

4 luku

Tietojen luovuttaminen ja säilyttämisaika

14 §

Tietojen luovuttaminen

Yhtiö ja yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä saa luovuttaa henkilöluetteloihin merkityt tiedot etsintä- tai pelastustoimintaa sekä onnettomuuden jälkiselvittelyjä varten ainoastaan rajavartiolaitokselle, Liikenteen turvallisuusvirastolle, Häätäkeskuslaitokselle, poliisille, tullilaitokselle, Onnettomuustutkintakeskukselle sekä pelastuslaissa tarkoitetuille pelastusviranomaisille ja pelastuslaitokselle.

Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Viranomaisen oikeudesta saada tässä laissa tarkoitettuja tietoja muuhun kuin 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen säädetään erikseen.

15 §

Henkilötietojen säilyttämisaika

Jollei tämän lain 6 ja 7 §:n nojalla kerättyjä henkilötietoja tarvita etsintä- tai pelastustoimintaa tai onnettomuuden selvittämistä tai tutkintaa varten, yhtiön on huolehdittava sii-

tä, että ne hävitetään aikaisintaan 24 tunnin kuluttua ja viimeistään 72 tunnin kuluttua aluksen saapumisesta määräsatamaan.

5 luku

Valvonta, hallintopakkokeinot ja seuraamukset

16 §

Valvonta

Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo tämän lain säännösten noudattamista. Liikenteen turvallisuusvirasto tekee henkilöluettelointijärjestelmän toimivuutta koskevia tarkastuksia. Tarkastusoikeus ei kuitenkaan ulotu asumiseen tarkoitettuihin tiloihin.

Jos yhtiö ei noudata tämän lain säännöksiä ja niiden rikkominen on selvää ja vakavaa, Liikenteen turvallisuusviraston on viipymättä ilmoitettava siitä aluksen lippuvaltiolle.

17 §

Hallintopakkokeinot

Jos yhtiö, yhtiön nimeämä henkilöluettelon pitäjä tai aluksen päällikkö ei noudata tämän lain säännöksiä, Liikenteen turvallisuusvirasto voi velvoittaa tämän korjaamaan havaitun puutteen tai epäkohdan. Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa puutteen tai epäkohdan korjaamiselle määräajan, jonka pituus riippuu puutteen tai epäkohdan vakavuudesta ja laajuudesta. Määräaika voi olla enintään kuusi kuukautta. Päätöksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko ja, jos kyse ei ole vähäisestä puutteesta tai epäkohdasta, myös uhka, että aluksen matkanteko keskeytetään. Uhkasakosta ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

18 §

Henkilöluettelorikkomus matkustajaaluksella

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) laiminlyö 5 §:ssä säädetyn laskemis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

2) laiminlyö 6 §:ssä säädetyn kirjaamis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

3) laiminlyö 7 §:ssä säädetyn kirjaamis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

4) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden,

5) laiminlyö 10 §:ssä säädetyn perustamis-, nimeämis- tai ilmoittamisvelvollisuuden,

6) kerää ja tallentaa tietoja henkilöluettelointijärjestelmää varten 11 §:ssä säädetyn vastaisesti;

7) laiminlyö 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn säilyttämis-, tallentamis- tai lähettämisenvelvollisuuden tai ilmoittamisvelvollisuuden,

8) luovuttaa tietoa 14 §:ssä säädetyn luovuttamisoikeuden vastaisesti, tai

9) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn hävittämisenvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta, *henkilöluettelorikkomuksesta matkustaja-aluksella* sakkoon.

Joka rikkoo 17 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua velvoitetta, tulee jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

19 §

Viittaukset rikoslakiin

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:n mukaan ja tietomurrosta rikoslain 38 luvun 8 tai 8 a §:n mukaan. Rangaistus salassapito-velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

6 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Vapautukset

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava henkilöluettelodirektiivin 9 artiklan 3

kohdan mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle luettelointivaatimusten vapautuksista, joita 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin mukaan on muualla kuin Suomen sisävesialueella.

21 §

Poikkeukset

Yhtiöllä ei ole 6 §:n mukaista henkilöiden kirjaamis- ja ilmoittamisvelvollisuutta sellaisen alueen säännöllisessä liikenteessä, jolle Euroopan yhteisöjen komissio on myöntänyt kokonaan tai osittain poikkeuksen henkilöluettelodirektiivin 5 artiklan 1 kohdan vaatimuksista direktiivin 9 artiklan 4 kohdassa säädettyin edellytyksin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua poikkeusta koskeva hakemus on osoitettava liikenne- ja viestintäministeriölle. Liikenne- ja viestintäministeriö hakee esitettyä poikkeusta Euroopan yhteisöjen komissiolta, jos henkilödirektiivin 9 artiklan 4 kohdassa säädetty edellytykset täyttyvät. Liikenne- ja viestintäministeriön on ennen päätöksen tekemistä pyydettävä asiasta lausunto Liikenteen turvallisuusvirastolta, rajavartiolaitokselta sekä myös Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta niissä tapauksissa, joissa poikkeuksella on merkitystä Ahvenanmaan maakunnan liikenteelle.

Poikkeus voi koskea Suomen satamista liikennöiviä matkustaja-aluksia, jotka purjehtivat SOLAS-yleissopimuksen sopimuspuolella olevan muun kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltion lipun alla vain, jos kyseinen valtio antaa siihen luvan.

22 §

Määräykset suojaisista merialueista ja niiden rajoista

Liikenteen turvallisuusvirasto antaa tarkemmat määräykset 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetuista suojaisista merialueista ja niiden rajoista.

23 §

Henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävä maksu

Henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä peritään maksu siten kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

24 §

Muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston sekä liikenne- ja viestintäministeriön tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Liikenteen turvallisuusviraston päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.

Liikenteen turvallisuusviraston henkilöluettelointijärjestelmän hyväksymisestä perittävään maksuun haetaan muutosta siten kuin valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään.

25 §

Tuomioistuin

Muissa kuin 24 §:ssä tarkoitetuissa tämän lain mukaan käsiteltävissä asioissa toimivaltainen tuomioistuin määräytyy merilain (674/1994) 21 luvun säännösten mukaan.

7 luku

Voimaantulo

26 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan matkustaja-aluksen henkilöluetteloista 21 päivänä syyskuuta 2000 annettu valtioneuvoston asetus (824/2000) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

27 §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa käytössä ole-
ville henkilöluettelointijärjestelmille on haet-

tava 10 §:n 2 momentin mukainen hyväksyn-
tä vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenneministeri *Anu Vehviläinen*